

Rapport

AREMARK KOMMUNE

07.03.2024

Forvaltningsrevisjon

Gebyrer på vann- og avløpsområdet

Innhold

1	Sammendrag	1
2	Mandat for forvaltningsrevisjonen	3
3	Fremgangsmåte	4
3.1	Problemstillinger og avgrensninger	4
3.2	Om revisjonskriterier	4
3.3	Revisjonsmetoder	5
4	Organisering	6
5	Beregning av selvkost	9
5.1	Revisjonskriterier	9
5.2	Datagrunnlag	10
5.2.1	Organisering av selvkost i regnskapet.....	10
5.2.2	Reglementer og rutiner	11
5.2.3	Kommunens håndtering av vann- og avløpsgebyrer	13
5.2.4	Overslag over antatte direkte og indirekte kostnader	14
5.2.5	Regnskapsføring av drifts- og investeringsutgifter	15
5.2.6	Etterkalkyle	16
5.2.7	Over - og underskudd	19
5.2.8	Selvkostnote til regnskapet.....	19
5.3	Vurderinger	19
5.4	Konklusjon og anbefalinger	21
6	Indirekte kostnader	22
6.1	Revisjonskriterier	22
6.2	Datagrunnlag	23
6.2.1	Indirekte drift - og kapitalkostnader.....	23
6.3	Vurderinger	25
6.4	Konklusjon	25
7	Kilder	26
8	Vedlegg	27
8.1	Utleddning av revisjonskriterier	27
8.2	Fordeling i Momentum Solutions AS	32
8.3	Gebyrutvikling	34
8.4	Kommunedirektørens uttalelse.....	35

1 SAMMENDRAG

Østre Viken kommunerevisjon har på oppdrag fra kontrollutvalget og kommunestyret gjennomført en forvaltningsrevisjon av «Gebyrer på vann- og avløpsområdet».

Kommunen skal, uansett organisering, sikre at beregning av gebyrer på selvkostområder er i henhold til gjeldende regelverk. Fordelingen av kostnader kan medføre utfordringer ved for eksempel beregning av fordelingsnøkler.

Forvaltningsrevisjonen besvarer følgende problemstillinger:

Problemstilling 1: Er det etablert tilfredsstillende rutiner som sikrer korrekt beregning av selvkost-gebyrer på vann- og avløp?

Under denne problemstillingen har revisjonen undersøkt om Aremark kommune har rutiner og praksis som sikrer korrekt beregning av selvkost slik at kommunen kan fastsette korrekte gebyrer.

Problemstilling 2: Er indirekte kostnader beregnet i tråd med lov, forskrift og eventuelle egne rutiner?

Under denne problemstillingen har vi undersøkt kommunens beregning av henførbare kostnader samt undersøkt om praksis er i henhold til regelverket.

Revisjonens fremgangsmåte

Undersøkelsen er gjennomført i perioden november 2023 til februar 2024. Revisjonskriteriene fremgår under den enkelte problemstilling. Faktaopplysninger er innhentet ved bruk av dokument- og regnskapsanalyse, gjennomgang av ulike systemer av betydning for problemstillingene, intervjuer, samt stikkprøvekontroller av regnskapsbilag.

Vi har også hatt en gjennomgang av etterkalkyler utført i Momentum Solutions selvkostverktøy¹ «Momentum selvkost kommune». I tillegg er det innhentet dokumenter vedrørende grunnlag for beregning og etterkalkyler.

Revisjonens funn og konklusjoner

Basert på rapportens første problemstilling finner revisjonen at kommunen har gode rutiner for å sikre korrekt beregning og etterkalkyler for selvkost. Kommunen har siden 2017 hatt en grundig gjennomgang med Momentum (Momentum Solutions). Vi er av den oppfatning at kommunens praksis ved beregning av selvkost i perioden 2019-2022 har sikret korrekt beregning.

Våre kontroller i forbindelse med revisjon av kommunens årsregnskaper samt momskompensasjon har ikke avdekket vesentlige feil. Det er heller ikke oppdaget feil ved utvidet kontroll i forbindelse av gjennomføringen av denne forvaltningsrevisjonen.

¹ Momentum Solutions AS har utviklet et selvkostverktøy som kan benyttes på alle kommunale tjenester der det skal beregnes selvkost i henhold til Kommunal- og moderniseringsdepartementets retningslinjer. <https://www.ensvidan.no/selvkost/kommune>

Kommunen har også etablert praksis for budsjettprosessen som tar utgangspunkt i «Hovedplanen for Vann og avløp», som er kommunens plan for større anlegg og som er planlagt rullert i 2024. Det tas høyde for fremtidige investeringer gjennom dialogen med konsulenten (Momentum Solutions AS).

Det kommer frem i vår undersøkelse at det vil være behov for store utskiftninger på eksisterende ledninger og at Kommunalteknikk også jobber med utredning av ny reservevannsløsning sammen med nabokommunen. Mattilsynet har også fattet vedtak som tilsier at kommunen må ha en vedtatt plan for reservevannforsyning innen utgangen av 2024.

Kommunen har også behov for å opprettholde drift og leveringskapasitet og å hindre lekkasjer, noe som krever omfattende investeringer.

Ifølge kommunen kan det være behov for å styrke vaktordningen og investering i nye digitale verktøy for overvåkning og kontroll av driftssystemene.

Grunnlaget for beregning av selvkost, som består av både direkte og indirekte kostnader, benyttes for fastsettelse av gebyrer vann og avløp. Revisjonen finner at grunnlaget ikke er beheftet med vesentlige feil. Det er etter vår vurdering liten risiko for krysssubsidiering både mellom de enkelte selvkost-tjenester samt kommunens øvrig drift.

Notat fra konsulenten som viser antatte direkte og indirekte kostnader i en femårsperiode legges ikke frem for kommunestyret. Revisjonens vurdering er at dette burde gjøres slik at kommunestyret har bedre beslutningsgrunnlag for å kunne fastsette gebyrenes størrelse.

Etterkalkylen for 2022 viser at kommunen har betydelige negative fond (fremførbare underskudd) både for vann og avløp, noen av disse underskuddene begynner nå å bli fem år gamle i 2022-2023. Kommunen bør foreta en gjennomgang av underskudd på vann og avløp slik at det dekkes inn senest det femte året etter at underskuddet oppsto.

Når det gjelder problemstilling to, som omhandler fordelingsnøkler, er det revisjonens oppfatning at Aremark kommune etterlever retningslinjer for beregning av selvkost H-2465.

Fordelingsnøkklene som anvendes bygger på anbefalinger som er gitt i retningslinjer, og vår gjennomgang av kommunens regnskaper viser at grunnlaget for fordelingsnøkler ikke er beheftet med vesentlige feil. Kommunen har god dokumentasjon av anvendte fordelingsnøkler, samt skjønsmessig fordeling av enkelte kostnader.

Revisjonens anbefalinger

Basert på våre vurderinger og konklusjoner anbefaler vi at kommunen bør sørge for å:

- legge frem notat fra konsulenten for kommunestyret som en del av beslutningsgrunnlaget for å kunne fastsette gebyrenes størrelse
- foreta en vurdering vedrørende fremførbart underskudd og bygge ned underskuddet for å unngå brudd med generasjonsprinsippet

2 MANDAT FOR FORVALTNINGSREVISJONEN

Revisjonen skal i henhold til kommunelovens § 24-2 (1) utføre forvaltningsrevisjon. Etter loven innebærer forvaltningsrevisjon å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Østre Viken kommunerevisjon IKS gjennomfører forvaltningsrevisjon i tråd med god kommunal revisjonsskikk, som vil si å følge *Standard for forvaltningsrevisjon* (RSK 001) (NKRF², 2020). Dette innebærer blant annet at rapporten skal skille klart mellom innsamlede data (fakta) og revisjonens vurderinger. Det skal være en tydelig sammenheng mellom problemstillinger, faktaopplysninger³, vurderinger, konklusjoner og eventuelle anbefalinger. Etter kommuneloven skal revisor rapportere resultatene av sin revisjon til kontrollutvalget.

Prosjektet er gjennomført på bakgrunn av Plan for forvaltningsrevisjon 2022-2024 vedtatt av kommunestyret i sak PS35/21 24.06.2021. Prosjektplan for gjennomføring av prosjektet ble vedtatt i kontrollutvalgets møte 09.05.2023 sak 18/23. Planen ble vedtatt i tråd med revisjonens forslag. Vi gjennomførte et oppstartsmøte med administrasjonen i slik at administrasjonens innspill ble tatt hensyn til i utformingen av prosjektet.

Etter kommuneloven skal revisor rapportere resultatene av sin revisjon til kontrollutvalget. Prosjektet er gjennomført etter vedtatt prosjektbeskrivelse i tidsrommet Oktober 2023 og februar 2024. Rapportens faktaopplysninger er verifisert av kontaktperson.

Vi har kvalitetssikret faktagrunnlaget underveis gjennom verifisering av gjennomført intervju. I tillegg er rapportens faktaopplysninger i sin helhet verifisert av administrasjonen, slik at eventuelle feil eller misforståelser er rettet opp. Revisjonen avholdt høringsmøte med administrasjonen 6.03.2024 der rapporten ble gjennomgått i sin helhet og kommunen hadde muligheter til å gi innspill og kommentarer til fakta. I etterkant av møtet er rapporten sendt på offisiell høring til kommunedirektøren. Uttalelsene til kommunedirektør fremgår av kapittel 7.

Prosjektet er gjennomført av revisorene Jostein Ek og oppdragsansvarlig revisor Jolanta Betker. Revisorenes habilitet og uavhengighet er vurdert opp mot kommunen og den undersøkte virksomheten, og revisjonen finner de habile til å utføre prosjektet.

Revisjonen vil takke kontaktperson og andre som har deltatt i prosjektet, for konstruktivt samarbeid i forbindelse med prosjektarbeidet.

Østre Viken Kommunerevisjon IKS
Rolvøy 07.03.2024

Jolanta Betker (sign.)
oppdragsansvarlig revisor

Jostein Ek (sign.)
regnskapsrevisor

² NKRF er en faglig interesseorganisasjon og et kompetanseorgan for kontroll og revisjon av kommunal/offentlig virksomhet.

³ Fakta er en gjengivelse av informasjonen vi har fått tilgang til gjennom datainnsamlingen.

3 FREMGANGSMÅTE

3.1 Problemstillinger og avgrensninger

1. Er det etablert tilfredsstillende rutiner som sikrer korrekt beregning av selvkostgebyrer på vann- og avløp?

Selvkost er det maksimale som kommunen, uansett organisering, kan kreve for sine tjenester og beregnes med utgangspunkt i faktiske kostnader. Dette gjelder både direkte og indirekte kostnader – inkludert kapitalkostnader, og det må identifiseres hvilke kostnader som er henførbare.

Revisjonen har undersøkt om kommunen sikrer at grunnlaget for beregning av selvkost er i henhold til gjeldende regelverk. Vi har påsett at kommunens rutiner sikrer at grunnlaget for beregning av selvkost er i henhold til gjeldende regelverk. Videre har vi undersøkt om kommunen, i budsjettarbeidet, har tatt hensyn til behovet for nødvendige investeringer for å sikre innbyggerne et godt vann og avløpssystem i årene som kommer.

Avgrensning av undersøkelsen er gjort i forhold til antall år.

2. Er indirekte kostnader beregnet i tråd med lov, forskrift og eventuelle egne rutiner?

Beregning av indirekte kostnader kan medføre utfordringer, for eksempel ved fastsettelse av fordelingsnøkler. Vi har undersøkt om kommunens beregning av henførbare kostnader til gebyrområdene er korrekt. Revisjonen har også undersøkt om praksis er i henhold til regelverket.

Etterkalkyler/selvkostregnskap er kontrollert av revisjonen i forbindelse med ordinær årsavslutning. Revisjonen har derfor sett det hensiktsmessig å foreta utvidet bilagskontroll, herav fordeling av kostnader for årene 2020-2023. Ved undersøkelse av fordeling av kostnader har vi sett på praksis for ovennevnte år.

3.2 Om revisjonskriterier

I henhold til standard for forvaltningsrevisjon må revisor fastsette revisjonskriterier for forvaltningsrevisjonen. Revisjonskriterier er en samlebetegnelse for krav og forventninger som blir brukt til å vurdere ulike sider av kommunens virksomhet og tjenester. Revisjonskriterier fastsettes vanligvis med basis i en eller flere av følgende kilder: lovverk, politiske vedtak og føringer, kommunens egne retningslinjer, anerkjent teori på området og andre sammenlignbare virksomheters løsninger og resultater.

I denne rapporten er følgende kilder benyttet til å utlede revisjonskriteriene:

- Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) LOV-2018-06-22-83.
- Forskrift om beregning av samlet selvkost for kommunale og fylkeskommunale gebyrer (selvkostforskriften) FOR-2019-12-11-1731.
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) FOR-2004-06-01-931.
- Veileder til selvkostforskriften H- 2465, november 2020
- H-3/14 «Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester». (gjaldt frem til 01.01.2020)
- Kommunens eventuelle egne rutiner og retningslinjer.
- Regnskapsteori.

Utleddning av revisjonskriteriene fremgår i kapittel 8. Revisjonskriteriene er også oversendt til kommunen.

3.3 Revisjonsmetoder

I henhold til god revisjonsskikk skal praksis eller tilstand innen det reviderte området beskrives i et omfang som i tilstrekkelig grad underbygger revisjonens vurderinger og konklusjoner. I dette prosjektet har vi benyttet data fra ulike kilder, og brukt ulike metoder for innsamling av data, for å sikre et faktagrunnlag med høyest mulig grad av gyldighet og pålitelighet.

Utfordringer og begrensninger i rapportens faktagrunnlag beskrives nedenfor sammen med beskrivelsen av de ulike metodene som er benyttet. Vi tar også hensyn til metodens begrensninger i vurderingene.

I dette prosjektet er informasjonen hentet inn gjennom bruk av følgende metoder:

- Dokumentanalyse
- Intervjuer
- Gjennomgang av regnskaper for 2019-2022
- Gjennomgang av Momentum Solutions selvkostverktøy «Momentum selvkost kommune», heretter kalt Momentum
- Dialog med konsulent fra Momentum Solutions

Dokumentanalyse

Vi har gjennomgått sentrale dokumenter på området og fullstendig oversikt over dokumentene fremgår av kildehenvisningene i kapittel 7.

Intervjuer

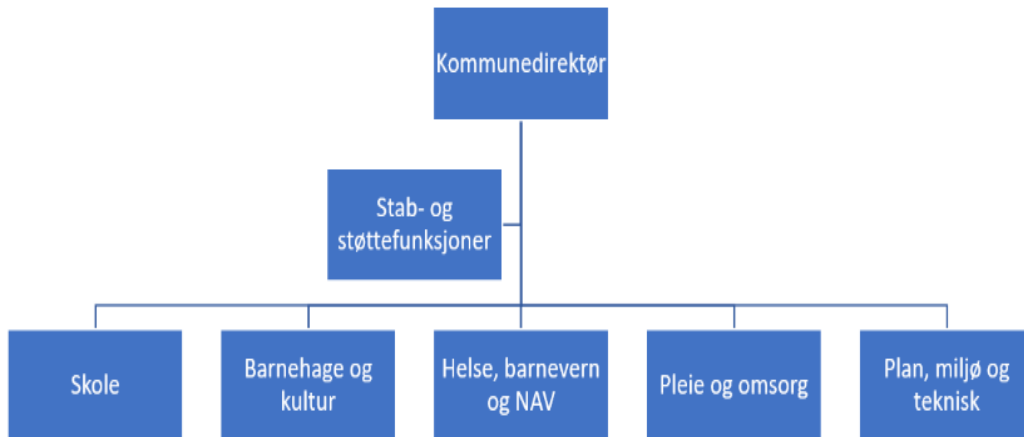
Det er gjennomført intervju med assisterende kommunedirektør/regnskap -og økonomisjef (heretter kalt økonomisjef), og leder for Kommunalteknikk (heretter kalt virksomhetsleder). Referater fra intervjuene er verifisert. Det betyr at den som er intervjuet, får lese gjennom referatet fra intervjuet for å bekrefte at referatet er i overensstemmelse med det som ble sagt under intervjuet, og rette opp eventuelle misforståelser. Der vi konkluderer, vil alltid vurderingene bygge på skriftlig dokumentasjon eller informasjon fra flere kilder.

Gjennomgang av Momentum

Kommunens verktøy for håndtering av selvkost er gjennomgått for å kontrollere etterkalkyle (selvkostregnskapene) for 2020-2022, og prognose (budsjett) for denne perioden.

4 ORGANISERING

Aremark kommune er organisert etter en 2-nivå-modell, og har en organisasjonsmodell der politiske mål og strategier skal gjennomføres i en desentralisert organisasjon med sentraladministrasjon, stab og støtte, i tillegg til 5 virksomheter.

Figur 1: Organisasjonskart for Aremark kommune

Kommunalteknikk

Figur 2: Organisasjonskart for kommunalteknikk
Personalet (to personer) jobber både med vann og avløp.

Vann:

Vannforsyningssystemet består av renseanlegg, ledningsnett, høydebasseng og trykkøkingsstasjoner og kummer. Vannkilden er Store Blanketjern. Tjernet har ett oppkomme som bidrar til stabil vannstand og vannkvalitet. Kilden ligger i skogsterrang og er skjermet fra mennesker og industri. Kilden holder jevn temperatur og er lite påvirket av omrøring og årstider.

Vannkilden ligger 186 m.o.h, har et areal på 0,1064 km², og et nedbørsfelt på ca. 0.4 km² (NVE innsjø-database).

Vannet hentes ut på 14 meters dybde og renner ned til vannverket i selvføll. Vannrenseanlegget er ett oppstrøms fellingsanlegg med marmorfilter og jernklorid som fellingskjemikalie. Prosessen kalles ofte for Moldeprosess, og kan beskrives som en prosess der vannet renses ved hjelp av koagulering og alkalisk filtermasse. Aremark kommune bruker marmor som filtermasse. Deretter desinfiseres vannet ved hjelp av ett UV anlegg. I denne prosessen ledes drikkevannet forbi elektrisk ultrafiolett lys, og denne bestrålingen gjør at bakterier og virus fjernes fra vannet. I tillegg har kommunen ett mobilt anlegg for nød kloring av drikkevannet. Dette anlegget gir mulighet for å utføre ekstra kloring av vannet dersom kommunen skulle få uønsket forurensning av drikkevannet ved lekkasjer eller ledningsbrudd. Klor brukes ikke i normal produksjon, men står i beredskap. Ferdig rensert vann pumpes så opp til høydebassengenget og derfra distribueres vannet videre ut til abonnentene via to hovedledninger og tilhørende distribusjonsnett.

Vannforsyningsystemet består i tillegg av:

- Høydebasseng på 380 m³ - ferdigstilt 2016
- Trykkøkning stasjon Aarbu - ferdigstilt i 2018
- Trykkøkning stasjon Skodsberg- ferdigstilt 2021
- Trykkøkning stasjon Buer hyttefelt - ferdigstilt 2021

Vannledninger i kommunen fordelt på alder:

Vannledning bygget mellom 1941-1970	2 306,89 m
Vannledning bygget mellom 1971-2000	36 900,27 m.
Vannledning bygget etter 2000	26 694,57 m.
Vannledning med ukjent byggeår	343,53 m.
Sum lengde	66 245,52 m.

Avløp:

Avløpssystemet består av renseanlegg, ledningsnett og pumpestasjoner og kummer.

Kommunen har to avløpsrenseanlegg:

- hoved renseanlegget er Skodsberg renseanlegg lokalisert ved Skotsberg bru utenfor sentrum, anlegget ble fullstendig rehabilitert og ombygd i 2018 og er dimensjonert for 1800 pe⁴
- ett mindre renseanlegg i Bjørkebekk, anlegget er dimensjonert for 150 pe og ble ferdigstilt i 2010.

Disse anleggene renser alt avløp fra abonnenter tilknyttet kommunalt vann og avløpsnett.

Det totale ledningsnettet for avløp består av ca. 45 000 meter rør. Av dette er ca. 25 000 meter trykkavløp.

⁴ Pe er forkortelse på personekvivalent. Dette er en betegnelse på den mengden organisk stoff som brytes ned biologisk med et biokjemisk oksygenforbruk målt over fem døgn.

I tillegg har kommunen:

- 4 utjevningskummer
- 11 pumpestasjoner
- Minirenselanlegg i Strømsfoss knyttet til kommunens servicehus ved bryggen nord for slusene.

Avløpsrør i kommunen fordelt på alder:

Avløpsledning bygget mellom 1960 og 1979	3 964 m
Avløpsledning bygget mellom 1980 og 1999	8 456 m
Avløpsledning bygget etter 2000	32 640 m
Avløpsledning med ukjent byggeår	325 m
Sum lengde	45 060 m

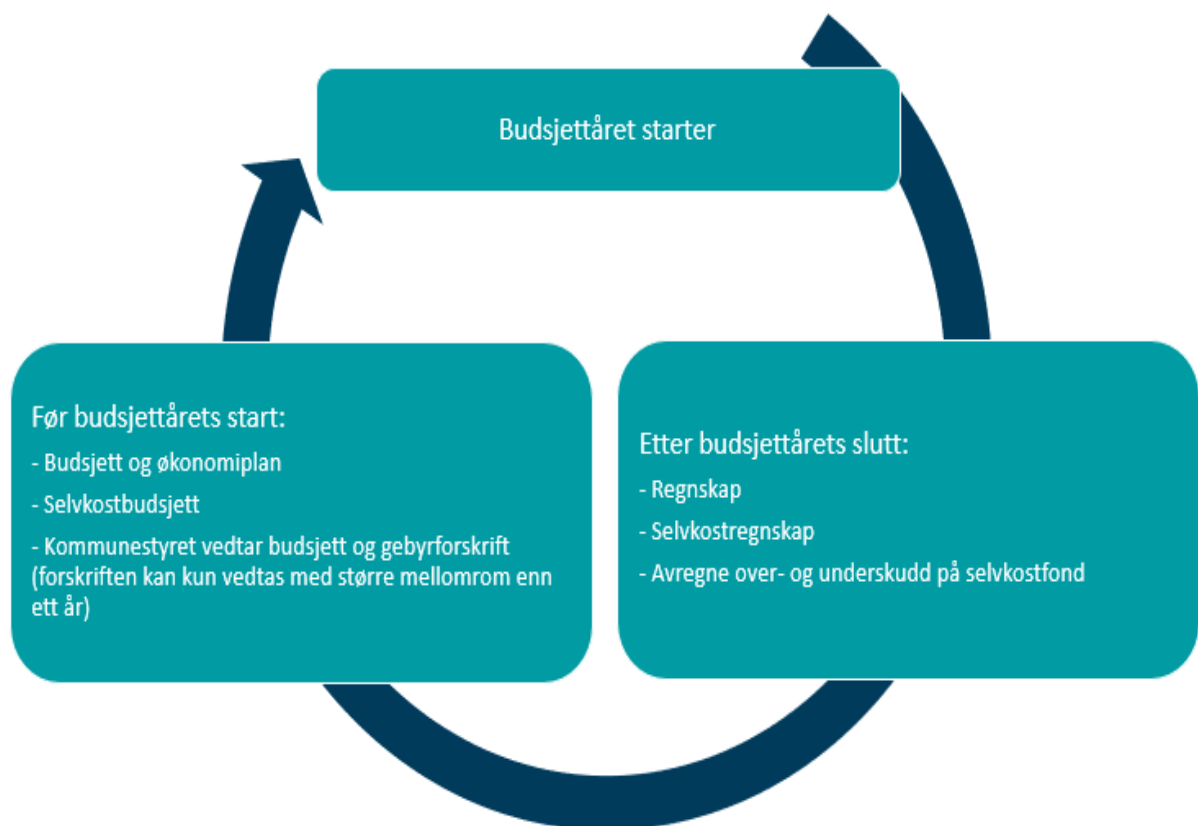
5 BEREGNING AV SELVKOST

Problemstilling 1:

Er det etablert tilfredsstillende rutiner som sikrer korrekt beregning av selvkostgebyrer på vann- og avløp?

5.1 Revisjonskriterier

Selvkost skal beregnes etter reglene i kommuneloven [§ 15-1](#)⁵ og kommunen skal utarbeide selvkostbudsjett og -regnskap for å dokumentere at (forventet) gebyrinntekt ikke overstiger samlet selvkost på de enkelte gebyrområder.

Figur 3 Kommunenes arbeid med selvkost, budsjett, gebyrforskrift og regnskap gjennom året

Kilde: STICOS

⁵ Samlet selvkost for en tjeneste skal tilsvare merkostnaden ved å yte tjenesten og skal fastsettes ut fra følgende prinsipper:

- Kostnadene skal beregnes ut fra gjennomførte transaksjoner og anskaffelseskost.
- Investeringskostnadene skal beregnes ut fra avskrivningene på investeringene og beregnede rentekostnader.
- Investeringskostnadene skal fordeles over den tiden investeringene forventes å være i bruk.

Selvkost er den totale kostnadsøkningen en kommune påføres ved å produsere en bestemt vare eller tjeneste. Det er tre typer kostnader som skal inngå i selvkostkalkylen:

- Direkte kostnader
- Henførbare indirekte kostnader (tilleggsytelser/støttefunksjoner)
- Kapitalkostnader (både direkte og indirekte)
-

Utledning av revisjonskriteriene følger av vedlegg 8.1. Nedenfor er kriteriene punktvis oppsummert..

- Kommunen bør ha rutiner som sikrer at vann- og avløpsgebyrer ikke overstiger kommunens selvkost.
- Før kommunen fatter vedtak om gebyrenes størrelse, skal det foreligge et overslag over kommunens antatte direkte og indirekte kostnader for de nærmeste tre til fem årene
- Kommunen bør sørge for at drifts- og investeringsutgifter bokføres i henhold til kommunale regnskapsstandarder.
- Kommunen må foreta en etterkalkyle⁶ for å føre kontroll med at gebyrene ikke overstiger kommunens selvkost.
- Kommunen bør håndtere over- og underskudd ved bruk av og avsetning til bundne driftsfond.
- Kommunen skal gi opplysninger om beregninger og resultat av gebyrfinansierte selvkosttjenester i note til regnskapet.

5.2 Datagrunnlag

5.2.1 Organisering av selvkost i regnskapet

Vann	Avløp
Ansvar	Ansvar
Funksjon 340 - Produksjon av vann 345 - Distribusjon av vann	Funksjon 350 - Avløpsrensing 353 - Avløpsnett/innsamling av avløpsvann 354 - Tømming av slamavskillere, septiktanker
Drift Art 10100 - 19999	Drift Art 10100 - 19999
Investering Prosjekt Art 00100 - 09999	Investering Prosjekt Art 00100 - 09999

Kommunens kontoplan har flere dimensjoner. Ansvar gjenspeiler kommunens organisering mens funksjoner⁷ og art⁸ skal sikre regnskapsrapporteringen i KOSTRA⁹ som skal gi informasjon om ressursbruk i kommuner og fylkeskommuner til brukerne av KOSTRA.

⁶ Selvkostberegningen som viser inntekter, kostnader og resultater

⁷ Begrepet funksjon fokuserer på hvilke typer behov tjenestene skal dekke og hvilke grupper disse tjenestene primært henvender seg til. Funksjonsbegrepet er derfor uavhengig av hvilke typer tjenester kommunene og fylkeskommunene har etablert, og hvordan tjenestene er organisert.

⁸ Artene viser produksjons- og innsatsfaktorer, dvs. spesifikke type utgifter eller inntekter som benyttes i kommunens virksomhet.

⁹ Kommune-Stat-Rapportering. Et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal og fylkeskommunal virksomhet.

5.2.2 Reglementer og rutiner

Kommunen har økonomireglement som er vedtatt av kommunestyret 10.12.2020. I dette reglementet er det beskrevet rutiner for utarbeidelse av årsbudsjett og økonomiplan. Det er også beskrevet hva som er kommunedirektørens, formannskapetets og kommunestyrets rolle i forhold til det. Reglementet omhandler også forhold rundt regnskapsmessig årsavslutning og annen rapportering til kommunestyret.

I reglementets punkt «Videredelegering av fullmakter», kan vi lese at kommunedirektøren har fullmakt til å videredelegere avgjørelsesmyndighet i saker som kommunedirektøren i medhold av økonomireglementet er gitt myndighet til å fatte vedtak i.

I dette dokumentet er det blant annet innarbeidet:

- reglement for budsjett og økonomiplan
- reglement for budsjettoppfølging og rapportering
- reglement for investeringsprosjekt
- reglement for anvisning

I reglement for budsjett og økonomiplan er det i punkt 3 angitt at det skal fremlegges oversikt over planlagte investeringsprosjekter med finansiering og driftsvirkning. Det er også beskrevet kommunedirektørens ansvar og det fremkommer at prosessen rundt budsjett og økonomiplanen skal følge plan skissert i administrativt presseskriv som skal sendes i løpet av juni. Prosessen rundt budsjett og økonomiplanen skal følge års hjulet

Reglement for budsjettoppfølging og rapportering sier at kommunedirektøren plikter å rapportere skriftlig om utviklingen av inntekter og utgifter sammenholdt med årsbudsjett minst to ganger gjennom budsjettåret i tillegg til årsregnskapet. Videre er det bestemt at alle med budsjettansvar må ved utgangen av hver måned gå gjennom regnskapsrapporter for sitt ansvarsområde og utvikling sett mot budsjett skal rapporteres til kommunedirektør/regnskap- og økonomisjef. Under punkt om «Rapportering» fremkommer også at kommunedirektør skal utarbeide økonomirapporter minimum 3 ganger i året / hvert kvartal, inkludert årsregnskapet.

Reglement for investeringsprosjekt angir at det er kommunestyret som har fullmakt til å vedta de overordnede rammer for investeringsbudsjett. Under punkter om planlegging står det at:

- Alle investeringsprosjekter skal starte med en behovsavklaring, og forutsetning for å utvikle og gjennomføre et større investeringsprosjekt er at det er meddelt et behov til kommunedirektøren som avklarer med kommunestyret.
- Investeringsprosjekt skal være tilstrekkelig utredet. Dette krever at investeringsutgifter, finansiering, driftskonsekvenser, intern avkastning og fremdrift osv. dokumenteres før saken oversendes til ny politisk behandling.
- Utgifter til investeringsprosjekt skal tas med ved rullering av økonomiplan. Kommunedirektøren får fullmakt til å innarbeide de økonomiske konsekvensene av det vedtatte årsbudsjettet i økonomiplanen.
- Investeringsbudsjettet er ettårig. Man skal budsjettere med det man realistisk antar vil bli brukt det enkelte år, og årsbudsjettet er bindende for underordnede organer.

Det er innarbeidet bestemmelse vedrørende igangsetting hvor det blant annet fremkommer at det skal utnevnes prosjektleder, og tatt inn bestemmelser vedrørende:

- investeringer i tidligfase
- oppfølging av investeringsprosjekter
- omprioritering av bevilgning
- tilleggsbevilgning
- avslutning av investeringsprosjekt

I reglementet for anvisning fremkommer at «Attestasjon og anvisning er myndighet til å godkjenne at en anskaffelse (utgift) kan belastes det angitte budsjettet, herunder at de underliggende prosedyrer er fulgt, eksempelvis kontroll av bestillingsmyndighet og bruk av rekvisisjon og vedheftet følgeseddel med kvittering for mottak av varen/tjenesten. Anvisningsmyndigheten legges normalt til nivå for budsjettansvarlig».

Det er også spesifisert ansvaret til de som konterer og attesterer. De skal blant annet påse at levering er i samsvar med bestilling, pris og betalingsbetingelser er i henhold til innkjøpsavtale, m.m.

Ifølge virksomhetsleder er det driftsoperatør på Vann -og avløp som konterer og attesterer. Fakturaene går videre «på flyt» i økonomisystemet og tilbake til virksomhetsleder for anvisning. Dette gjelder vanlige innkjøp, det vil si driftsutgifter. Det er økonomisjef som gjennomgår og kvalitetssikrer bokføring og påser retting av eventuelle feil. For investeringsprosjekter er rutinen at virksomhet attesterer og kommunedirektør anviser.

Økonomisjefen har presisert at hun «har tatt» attestant-ansvar, mens det er de ansvarlige ute på virksomhetene som konterer. Fakturaene blir også kontrollert ved overføring til regnskapet.

Videre informerer hun om at de er påpasselig ved fordeling mellom vann og avløp for eksempel ved faktura som skal fordeles fra Momentum Solutions. Ellers er fakturaene stort sett delt i utgangspunktet - enten på Vann eller på Avløp. Økonomisjefen opplyser å ha godt innarbeidede rutiner.

Anvisers ansvar er også angitt og de skal påse at:

- disponeringen av budsjettmidlene er formelt, reelt og økonomisk i orden
- attestasjon og kontroll er foretatt av personer som er tillagt denne oppgaven
- det er budsjettmidler
- det foreligger fullstendig oversikt over hvilke kontrakter som legger bindinger på budsjettbevilgningene ut driftsåret

Under «Myndighet til å anvis» står det at kommunedirektøren har fått delegert myndighet til å anvis og kan videredelegere anvisningsmyndighet, med unntak av investeringsanvisninger.

Virksomhetsleder informerte om at vedlikehold og løpende drift «håndterer de selv».

Det har ifølge han ikke vært noen større investeringsprosjekter, utover rehabilitering av en vannledning.

Kommunen har også vedtatt innkjøpsstrategi, innkjøpsreglementet, prosjektstyringsmodell samt rutine for kontering, attestasjon og anvisning.

Innkjøpsstrategien gjelder for alt anskaffelsesarbeid i kommunen og på tvers av enheter og for alle faser i en anskaffelsesprosess. Videre under pkt. 2.2. Etablering av klare ansvarslinjer og kontrollmekanismer, kan vi lese at «Kommunen skal etablere tydelig definerte, forankrede, kommuniserte og etterlevde roller og ansvarsbeskrivelser for anskaffelser, inkludert prosessene knyttet til leveranser og kontraktsoppfølging».

Det er også etablert rutine «Innkjøp regnskap og etterberegning» som sier at virksomhetsleder har budsjettansvar. I denne rutinen er det angitt helt spesifikt innkjøp og regnskapsrutine for vann og avløp. Det fremkommer at virksomhetsleder har budsjettansvar. Det er blant annet angitt følgende:

- Løpende innkjøp av varer til produksjon av vann og avløp gjøres av driftsoperatørene. (f.eks. marmor, jernklorid og fellingskjemikalier)
- Alt annet innkjøp avklares med virksomhetsleder før bestilling
- Ved levering kontrollerer Driftsoperatørene pakkeseddel og vare opp mot bestilling
- Økonomi mottar faktura, kontrollerer og sender til konterer
- Driftsoperatør konterer, attestasjon utføres i dag av økonomi
- Virksomhetsleder anviser
- Økonomi kontrollerer før overføring til regnskap

I rutinen er det innarbeidet punkt om «Etterberegning», og her fremkommer det at:

«Regnskapstransaksjoner blir kontrollert før overføring til økonomi. Det kontrolleres for riktig periode, art, ansvar, funksjon, evt. prosjekt/aktivitet og mva.-kode.

Videre kan vi lese at regnskapstransaksjoner blir også kontrollert ved oppgjør vedrørende moms-kompensasjon og mva. for hver termin (hver annen måned). Rutinen sier at «*Alle utgiftene på VA føres på eget ansvar. Vann har ansvar 4440 og Avløp 4441. Ved årsoppgjør gjennomgås de respektive ansvar og kontrolleres for art og funksjon. Mva-koder skal ha blitt kontrollert ved mva-oppgjør*».

Det står også at «*Det er fysisk møte med konsulent fra Momentum i begynnelsen av februar for etterberegning av selvkost. Filer fra regnskapssystemet blir oversendt til Momentum i forkant. Regskapsdataene blir da gjennomgått systematisk på lik linje som ved budsjett. Resultatet av etterberegningen blir regnskapsført i Visma Enterprise*».

Kommune har i tillegg «*Budsjettrutine ifm vann og avløp*» hvor følgende er beskrevet:

- Budsjettprosessen starter vår/tidlig sommer
- Skaffer oversikt over nødvendige planlagte, og fremtidige investeringer
- Skaffer oversikt over planlagte og nødvendige variable driftsutgifter
- Tar utgangspunkt i inneværende års budsjett, regnskap for fjoråret og prognose for inneværende år og eventuelle balanseposter (bundet fond eller memoria) – sendes over til Momentum
- Fysisk møte med konsulent fra Momentum i september/oktober
- Systematisk gjennomgang med konsulent
- Går igjennom alle driftsutgifter og vurderer om de er realistiske. Øker eller reduserer der det anses nødvendig.
- Det tas høyde for lønns- og prisvekst
- Går igjennom alle indirekte utgifter og kontrollerer fordelingsnøkler for endringer
- Innhenter antatt kalkulatorisk rente
- Oversikt over antatte fremtidige nye tilknytninger
- Oversikt over antall nåværende tilknytninger - tas ut fra KomTek
- Modellen til Momentum beregner nivå på gebyrene
- Dataene (inntekter og utgifter) fra Momentum legges inn i Framsikt
- Gebyrene oppdateres i gebyrlisten i Framsikt og gebyrregulativet og vedtas ifm budsjettbehandling i kommunestyret i desember

5.2.3 Kommunens håndtering av vann- og avløpsgebyrer

Aremark kommune bruker det digitale verktøyet Momentum selvkost. Det er et system for beregning av selvkost som blant annet består av følgende elementer:

- Direkte regnskapsposter (lastes inn fra regnskapet)
- Anleggsregister (for beregning av kapitalkostnader)
- Indirekte regnskapsposter med tilhørende fordelingsnøkler
- Fremtidige investeringer
- Simuleringsmuligheter og valgmuligheter i forbindelse med fondsbruk
- Forslag til regnskapsføring av fond
- Presentasjoner og rapporter

Dette verktøyet er ifølge økonomisjefen tatt i bruk med virkning fra år 2017. Momentum Solutions AS, heretter kalt konsulenten, drifter dette verktøyet og kommunen bruker konsulenten til å kvalitetssikre dataene i verktøyet. Dette gjelder både ved budsjettarbeid og for å foreta etterkalkyle på selvkostområdene i forbindelse med regnskapsavleggelse.

Kommunene har to møter per år med konsulenten:

- et på høsten ved fastsettelse av gebyrer med bakgrunn i budsjett
- et på vinteren for å etterkalkulere med bakgrunn i regnskapstall.

Proessen i budsjetteringsarbeidet har bestått i at kommunen fremskaffer dataene og sender de til konsulenten før avtalt møte. Kommunen har i forkant hatt gjennomgang av fremtidige investeringer. Ifølge økonomisjefen er det «Hovedplanen for vann og avløp» som viser planlagte investeringer, men det kan også oppstå uforutsettheter som gjør det nødvendig å endre i planen. Det er virksomhetsleder som har oversikt på det.

Videre informerte hun at de i møter med Momentum gjennomgår trender på enkelte driftsutgifter, f.eks. strøm, VA-vakt og andre utgiftsposter. Hvis man skal opprettholde gebyrnivåene, så er det også viktig å overholde budsjettene. Tilknyningsgebyrer og tilhørende gebyrinntekter kan være vanskelig å forutse. Det er ingen nye slike prosjekter som pågår med unntak av planlagte bolig- eller hyttefelt.

Konsulenten bearbeider tallene og setter tallene inn i verktøyet som er grunnlaget for møte med kommunene. Om konsulenten finner ulogiske koblinger i regnskapsmateriellet så blir dette drøftet med kommunen. Avvikene blir tatt hensyn til i prognosen, og eventuelle feil blir rettet i regnskapssystemet i ettertid.

Grunnlaget blir sammenlignet med utviklingen i regnskapet året før, målt opp mot årets budsjett og eventuelt korrigert for store engangskostnader/-inntekter for å danne et best mulig grunnlag for å utarbeide prognose for neste år. Konsulenten bistår kommunene med å finne avgiftsnivået basert på de prognosene som ligger til grunn. Dette arbeidet foregår i hovedsak i september.

I forbindelsen med regnskapsavslutningen blir det gjennomført et nytt møte, basert på samme arbeidsform, men i dette møte blir etterkalkylen utarbeidet. Etterkalkylen viser status på selvkostregnskapet og er styrende for hva som føres på fond eller brukes av fond. Når endelig regnskap er lastet inn, og etterkalkylen er ferdig så oversender konsulenten et oppsett med informasjon til kommunens note.

5.2.4 Overslag over antatte direkte og indirekte kostnader

Etter gjennomført budsjettprosess, beskrevet ovenfor, oversender konsulenten et notat, «Kommunale gebyrer – Budsjett 20XX», som beskriver grunnlaget for gebyrenes størrelse og prognoser fremover i en fem års periode. Ifølge økonomisjefen, blir ikke notatet lagt som vedlegg til rapporteringen. Revisjonen kunne heller ikke se at dette er lagt fram i budsjettsaken til kommunestyret.

Virksomhetsleder informerte om at kommunen har et lite fagmiljø, med få ansatte, men de er imidlertid flinke til å stille opp og det gjør at hverdagen går bra. Det kan være behov for å styrke vaktordningen på sikt. Ifølge han, kan investeringer i nye digitale verktøy for overvåkning og kontroll av driftssystemene, være en mulig løsning for å minske behovet for økt bemanning i VA vakt.

Ifølge han trenger kommunen å bruke penger på å opprettholde drift og leveringskapasitet, og å hindre lekkasjer. Det krever mye utskiftninger og tilhørende investeringer. Leder for Kommunalteknikk opplever at dette har vært lite synlig og får lite oppmerksomhet, før vannet eventuelt uteblir.

Kommunen ser også på muligheten for å innføre automatiske vannmålere for riktigere måling av forbruk. Dette vil, ifølge han, føre til at det blir enklere å dimensjonere produksjonen til faktisk forbruk, samtidig som det vil gi raskere og bedre lokalisering av vannlekkasjer på ledningsnett. Anslag fra Mattilsynet-rapport, som en ekstern leverandør har bistått med, har dokumentert opp til 40-50% svinn som følge av lekkasjer fra ledningsnett.

Ifølge økonomisjefen er det tatt høyde for etterslepet i fremtidige gebyrer ved prognostisering i Momentum-modellen. Forventede investeringer tar kommunen også høyde for, med beregnede kalkulatoriske poster (renter + avskrivninger). Økonomisjef opplyser at kommunen har en utfordring med å utligne memoria konti (fremførbare underskudd), som egentlig skal gjøres opp i løpet av 5 år.

Virksomhetsleder informerte om at «Hovedplanen for Vann og avløp» er den offisielle planen for det kommunen planlegger av større anlegg på dette området. Det er planlagt rullering av denne i 2024. Investeringene som er realisert per 2023 stemmer godt med det som var planlagt i 2020.

Videre opplyste han om at det jobbes nå med utredning av ny reservevannsløsning sammen med nabokommunen. Årsaken til økt fokus på dette er at Mattilsynet nå stiller samme kravet til små kommuner som til store kommuner. Han sier at «Tidligere har små kommuner sluppet noe lettere unna forskriftskravet». Vedtak fra Mattilsynet tilsier at en vedtatt plan for reservevannforsyning må være på plass innen utgangen av 2024.

Ifølge virksomhetsleder tas det høyde for fremtidige investeringer, og avsetning til fond/dekning av underskudd (memoria) gjennom dialogen med Momentum. Anslagsvis vil det være behov for store utskiftninger på eksisterende ledninger, som nevnt er anslaget på 14,3 mill. kroner. Dette er et nyere estimat enn det som har vært fra før virksomhetsleders tid, der anslaget var vesentlig mindre (3-4 mill.).

5.2.5 Regnskapsføring av drifts- og investeringsutgifter

I kommunenes regnskapssystem føres det utgifter og inntekter i henholdsvis drifts- og investeringsregnskapet på egne arts- og funksjonskoder. Kodene følger regelverket og veilederen til KOSTRA.

Etter attestasjon og anvisning blir alle fakturaer kontrollert ved bruk av det såkalte «Kontrollsteget¹⁰» i Visma økonomi¹¹ før de posteres i regnskapet. I kontrollsteget blir det kontrollert at blant annet art, funksjon og mva er korrekt. Det er regnskapsavdelingen som utfører kontrollsteget, mens attestasjon og anvisning som hovedregel gjøres av den som har budsjettansvar.

Økonomisjefen informerte om at Aremark kommune bruker lovverket og (GKRS-)standarder¹² for å sikre skille mellom drift og investering. Ifølge henne er de avhengig av god budsjettstyring av investeringer

¹⁰ En kontroll som utføres, etter fastsatte parameter i den elektroniske fakturaflyten, etter at en faktura er attestert og anvist og før utgiftsposten blir overført til selve regnskapet. Hvilke fakturaer som skal kontrolleres bestemmes av valgte styringsparameter i regnskapssystemet.

¹¹ Kommunens regnskapssystem.

¹² Foreningen for GOD KOMMUNAL REGNSKAPSSKIKK (GKRS) er en uavhengig, ideell forening som skal fremme og utvikle god kommunal regnskapsskikk

for å ivareta god Framsikt-rapportering¹³. Kommunen går igjennom alt av aktiveringer ved årets slutt, med mulighet for å søke opp enkelt-fakturaer.

Økonomisjefen mener at kommunen har god intern kontroll. Det er ifølge henne en liten og oversiktlig virksomhet og hun har jevnlig dialog med de respektive ansvarlige. Alle fakturaer blir kontrollert opptil flere ganger i året med hensyn til mva, riktig funksjon, riktig ansvar m.m., og eventuelle feil blir korrigert.

Lønn blir direkte fordelt med %-sats per hver enkelt ansatt (erfaringsbaser). Det har ført til at det er opprettet mange ID-er i lønssystemet, men regnskapet og kalkylene blir mer korrekte ført og fordelt.

Revisjonen foretar kontroll av bilag i forbindelse med den terminvise kontrollen av merverdiavgift og merverdiavgiftskompensasjon. Det gjøres også kontroll på selvkostområdene. Kontrollen gjelder alle bilag, både fakturaer og eBilag¹⁴.

Revisjonens terminvise kontroller

Revisjonen kontrollerer blant annet at transaksjonene vedrører kommunen, er ført i riktig periode, på riktig art og med riktig mva. håndtering. Kontrollpunktene er som følger:

- Faktura/kreditnota tilfredsstill bokføringslovens formelle krav
- Faktura er adressert til og vedrører kommune
- Bilaget er registrert på riktig art (særlig med vekt på skille drift /investering)
- Bilaget er registrert med riktig beløp
- Bilaget er riktig håndtert med hensyn til fradrag/kompensasjon
- Bilaget er anordnet i henhold til fakturadato med hensyn til mva
- Test av kommunens egen kontroll: bilaget er kontrollert ved attestasjon og anvisning
- Test av kommunens egen kontroll: bilaget er kontrollert ved kontrollsteget i Visma

Regnskapsrevisjonens kontroller har avdekket lite feil, og påpekte feil blir korrigert fortløpende.

Bokføring i forhold til artsbruk er også kontrollert kontinuerlig gjennom året ved at avdeling for regnskapsrevisjon kontrollerer og godkjenner kommunens kompensasjonskrav for merverdiavgift (seks terminer årlig). Revisjonens kontroll av grunnlaget har ikke avdekket feil.

Vi har også foretatt stikkprøvekontroll (tilfeldig utvalg) av kommunens bokføring på selvkostområdet vann- og avløp. Kontrollen har tatt utgangspunkt i de ulike artene, og er filtrert på funksjonsbruk på de enkelte ansvar. Populasjonen var alle regnskapsførte transaksjoner i driftsregnskapet periode 2019-2022 KOSTRA art 100-299 og funksjon 340-353 – Selvkost. Det er kontrollert 66 bilag etter tilfeldig utplukk som tilsvarer 18 % av populasjonen. Stikkprøvekontrollen viser at fakturaer tilhører området selvkost og det er ikke funnet feil.

5.2.6 Etterkalkyle

For de kontrollerte regnskapsårene 2020-2022 er kommunens beregningsgrunnlag og selvkostkalkyler dokumentert i Momentum Solutions sin kalkylemodell, der regnskapet dernest er delt opp i del-kalkyler for hvert selvkostområde – herunder en for vann og en for avløp.

¹³ Framsikt tilbyr et skybasert verktøy for helhetlig virksomhetsstyring. For nærmere informasjon, se <https://framsikt.no/om-oss/>

¹⁴ eBilag brukes til f.eks. omposteringer ved feilføringer eller omfordeling av utgifter og periodiske tilskudd/bidrag (informasjon fra nettsiden til Visma <https://www.visma.no/globalassets/documents/no/software/visma-unique/visma-enterprise-okonomistyring-ebilag.pdf>).

- hovedkalkyle for vann (selvkost) til kommunens innbyggere, hentet fra kommunens regnskap med KOSTRA-funksjon 340 og 345
- hovedkalkyle for avløp (selvkost) til kommunens innbyggere, hentet fra kommunens regnskap med KOSTRA-funksjon 350 og 353

Etterkalkyler for 2020-2022 og håndtering av fond

Etterkalkyler som er foretatt i Momentum inneholder følgende hovedelementer:

- Gebyrinntekter og andre inntekter: regnskapstall er lastet inn for aktuelt år.
- Direkte driftsutgifter: regnskapstall er lastet inn for aktuelt år.
- Direkte kapitalkostnader: Kapitalkostnader er beregnet som en sum av avskrivningskostnader og kalkulatorisk rente. Beregninger utføres i verktøyet med bakgrunn i et ajourholdt anleggsregister for selvkostområdet.
- Indirekte kostnader: beregnet.
- Resultat: Totale inntekter fratrukket totale kostnader viser over- eller underskudd.
- Selvkostfond 01.01: Viser fondsstørrelse ved inngangen av året (lik 31.12 i sist avlagt regnskap).
- Selvkostfond 31.12: Saldo etter bruk av eller avsetning til fond, samt en pliktig renteberegning som skal tilfalle fondsmidlene (rente til abonnentene for at kommunekassen får bruke likviditeten).

Etterkalkyler - Vann			
	2020	2021	2022
Driftsinntekter	2 154 707	4 652 543	4 336 846
Direkte driftsutgifter	1 835 166	2 656 742	2 439 341
Direkte kapitalkostnader	1 158 336	1 353 461	1 853 909
Indirekte kostnader	286 846	253 678	121 853
Driftskostnader	3 280 348	4 263 881	4 415 103
Gevinst/tap salg/utrangering	0	0	0
Resultat	- 1 125 641	388 662	- 78 257
Fremførbart underskudd 1.1	- 3 640 760	- 4 824 830	- 4 526 741
Fremførbart underskudd 31.12	- 4 824 831	- 4 526 741	- 4 766 447
Regnskap 31.12			
Selvkostfond	- 4 824 831	- 4 526 741	- 4 766 447

Etterkalkyler - Avløp			
	2020	2021	2022
Driftsinntekter	6 120 913	8 262 204	6 578 543
Direkte driftsutgifter	3 422 460	3 666 334	2 998 352
Direkte kapitalkostnader	2 449 287	2 808 379	3 719 965
Indirekte kostnader	368 639	291 883	133 507
Driftskostnader	6 240 386	6 766 596	6 851 824

Gevinst/tap salg/utrangering	0	0	0
Resultat	- 119 473	1 495 608	- 273 281
Frømførbart underskudd 1.1	- 4 111 568	- 4 289 022	- 2 862 680
Frømførbart underskudd 31.12	- 4 289 022	- 2 862 680	- 3 242 017
Regnskap 31.12			
Selvkostfond	- 4 289 022	- 2 862 680	- 3 242 017

Figur 4: Etterkalkyler for Vann og Avløp 2020 -2022. Tallene er hentet fra Momentum men er fremstilt summert på hovedlinjer. I tabellen vises også hvordan fondsmidler eller frømførbare underskudd fremkommer i avlagte regnskap.

Direkte kapitalkostnader består av avskrivninger og det er beregnet alternativkostnad.

Avskrivninger på selvkostområdene er beregnet i Momentum sin modell basert på innregistrerte anlegg i modulen. Budsjettkalkylene tar også hensyn til forventede avskrivninger på *fremtidige* investeringer, mens etterkalkylene forholder seg kun til det som er faktiske avskrivninger på investeringer.

Avskrivninger 2022	Vann	Avløp	Renovasjon	Feiling	Slamtømming	Spredt avløp	Reguleringsplaner	Bygge- og delesaker	Oppmåling	Sum
0 til 5 års levetid	15 687	13 913	20 458	12 371	12 950	4	72	782	87	76 323
6 til 10 års levetid	0	0	47 688	0	0	0	0	0	0	47 688
11 til 20 års levetid	81 537	203 610	32 693	0	0	0	0	0	0	317 840
21 til 40 års levetid	756 916	1 533 997	0	0	0	0	0	0	0	2 290 913
Avskrivninger 2022	854 139	1 751 519	100 839	12 371	12 950	4	72	782	87	2 732 764

Avskrivninger 2021	Vann	Avløp	Renovasjon	Feiling	Slamtømming	Spredt avløp	Reguleringsplaner	Bygge- og delesaker	Oppmåling	Sum
5 års levetid	-14 357	-12 357	-20 023	-12 357	-12 357	0	0	0	0	-71 452
10 års levetid	0	0	-47 688	0	0	0	0	0	0	-47 688
20 års levetid	-81 537	-206 160	-32 693	0	0	0	0	0	0	-320 390
40 års levetid	-627 328	-1 197 607	0	0	0	0	0	0	0	-1 824 935
50 års levetid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Annen levetid	-85 023	-291 824	0	0	0	0	0	0	0	-376 847
Avskrivninger 2021	-808 244	-1 707 949	-100 404	-12 357	-12 357	0	0	0	0	-2 641 312

Avskrivninger 2020	Vann	Avløp	Renovasjon	Feiling	Slamtømming	Sum
5 års levetid	-14 357	-12 357	-12 357	-12 357	-12 357	-63 786
10 års levetid	0	0	-26 819	0	0	-26 819
20 års levetid	-81 537	-206 160	-32 693	0	0	-320 390
40 års levetid	-600 867	-1 162 722	0	0	0	-1 763 589
50 års levetid	0	0	0	0	0	0
Annen levetid	-84 173	-288 906	0	0	0	-373 079
Avskrivninger 2020	-780 933	-1 670 146	-71 869	-12 357	-12 357	-2 547 663

Figur 5: Viser avskrivninger for 2020 -2022

Alternativkostnaden (kalkulatorisk rentekostnad)¹⁵ er beregnet i modellen og tillagt: 5-årig swaprente med et tillegg på 0,5 prosentpoeng

¹⁵ avkastning kommunen alternativt kunne oppnå ved å plassere penger.

5.2.7 Over - og underskudd

Kommunen har separate selvkostfond for både vann og avløp. Revisjonens gjennomgang av kommunens etterkalkyler i Momentum- verktøy viser at det er tilført renter både ved fondsmidler eller fremførbare underskudd.

5.2.8 Selvkostnote til regnskapet

Revisjonens gjennomgang av kommunens regnskaper for årene 2019-2022 viser at det foreligger noteopplysninger om selvkosttjenesten i alle år vi har kontrollert.

Både vann og avløp har betydelig fremførbare underskudd gjennom alle tre årene, noen av disse underskuddene begynner nå å bli fem år gamle i 2022-2023. Fremførbart underskudd pr.2022 var kr 4 766 447 og for avløp kr 3 242 017 og i note til mottatt (men ikke revidert) regnskap for 2023 er fremførbart underskudd for vann kr 4 683 115 og for avløp kr 4 128 997.

Administrasjonen har utarbeidet notat til kontrollutvalget med en oversikt som viser utvikling av gebyrer for selvkost, herav for vann -og avløp (vedlegg 9.5). Ifølge kommunedirektøren vil høye strømutgifter, økte renter og flere og større krav fra statlige myndigheter, medføre økte utgifter på kommunale gebyrer, og spesielt på vann og avløp.

5.3 Vurderinger

Kommunestyret har vedtatt økonomireglement og i dette dokumentet er det også innarbeidet en del reglementer som har bestemmelser om blant annet budsjett, økonomiplan, rapportering, samt anvisning. Det er etter vår vurdering viktige dokumenter som sikrer god internkontroll i kommunen, herav på selvkostområde for vann- og avløp. Administrasjonen har utarbeidet ett sett med rutiner og retningslinjer, for eksempel «Kontrollsteget», som sikrer at regnskapsdata (bilag) blir kvalitetssikret før bokføring i regnskapet. Kommunen har også egen rutine som angir fremgangsmåte ved budsjettering på vann- og avløpsområdet.

Kommunens håndtering av vann- og avløpsgebyrer

Aremark kommune har, i mange år, brukt Momentum ved beregning av selvkost på vann- og avløpsområdene. Momentum håndteres med bistand av konsulenten som drifter dette verktøyet og har kompetanse om regelverket.

Det er etablert en fast rutine hvor kommunene har møter med konsulenten ved fastsettelse av budsjett og ved beregning av selvkost (etterkalkyler). Det er også lagt opp til at ansatte i regnskapsavdelingen og virksomheten teknisk er delaktige i møter og drøfter og korrigerer eventuelle avvik.

Samlet sett sikrer dette at kommunens selvkost blir korrekt beregnet herunder at direkte kostnader, henførbare indirekte kostnader og kapitalkostnader inngår og at gebyrene ikke overstiger kommunens selvkost.

Kommunen har også etablert praksis for budsjettprosessen som tar utgangspunkt «Hovedplanen for Vann og avløp» som er kommunens plan for større anlegg og som er planlagt rullert i 2024. Det tas høyde for fremtidige investeringer gjennom dialogen med konsulenten.

Ifølge kommunen vil det være behov for store utskiftninger på eksisterende ledninger på anslagsvis 14,3 mill. kroner. Kommunalteknikk jobber også med utredning av ny reservevannsløsning sammen med

nabokommunen. Vedtak fra Mattilsynet tilsier at en vedtatt plan for reservevannforsyning må være på plass innen utgangen av 2024.

Det er også behov å bruke penger på å opprettholde drift og leveringskapasitet, og å hindre lekkasjer. Det krever mye utskiftninger og tilhørende investeringer. Leder for Kommunalteknikk opplever at dette har vært lite synlig og får lite oppmerksomhet, før vannet eventuelt uteblir

I tillegg kan det være behov for å styrke vaktordningen og investering i nye digitale verktøy for overvåking og kontroll av driftssystemene, er mulig løsning. Dette for å minske behovet for økt bemanning i VA vakt.

Regnskapsføring av drifts- og investeringsutgifter

Kommunal regnskapsstandard¹⁶ skal følges når kommunen skal vurdere om en utgift skal bokføres i drifts- eller investeringsregnskapet. Standarden omhandler avgrensning mellom vedlikehold, som skal føres i driftsregnskapet og påkostning, som skal føres i investeringsregnskapet.

Aremark kommune har brukt det såkalte «Kontrollsteget» der anviste fakturaer blir gjenstand for kontroll før overføring til regnskapssystemet.

Overslag over antatte direkte og indirekte kostnader

Det fremkommer av forurensningsforskriften at det må foreligge et overslag over kommunens antatte direkte og indirekte kostnader, de nærmeste tre til fem år før vedtak om gebyrsatser for budsjettåret fattes.

I rapport fra Norsk Vann¹⁷ fremkommer at overslaget skal vise hvordan selvkost vil utvikle seg i perioden og hvilke eventuelle endringer som må gjøres i årsgebyr og tilknytningsgebyr for å oppnå selvkostdekning.

Kommunen mottar et notat fra konsulenten som viser antatte direkte og indirekte kostnader i en femårsperiode. Aremark kommune har ikke lagt frem notatet for kommunestyret som en del av beslutningsgrunnlaget for å kunne fastsette gebyrenes størrelse.

Etter vår oppfatning inneholder dokumentet vesentlige opplysninger som kan gi politikerne et bedre beslutningsgrunnlag ved fastsettelse av gebyrer.

Etterkalkyler og håndtering av fond

Revisjonen finner at kommunen har utarbeidet etterkalkyler, og at disse inneholder de elementene som retningslinjene angir. Selvkostresultatene er justert mot bundne selvkostfond, mens fremførbare underskudd, som er tilfelle for vann- og avløpsområdet, er bokført på memoriakonto. Dette er etter vår oppfatning i henhold til gjeldende regelverk.

Både vann og avløp har betydelig fremførbare underskudd gjennom de tre årene vi har sett på, noen av disse underskuddene begynner nå å bli fem år gamle i 2022-2023. Et underskudd som er fremført, skal dekkes inn av et fremtidig overskudd senest i det femte året etter at underskuddet oppsto.

Et underskudd kan likevel fremføres ut over fem år, hvis dette er nødvendig for at brukerne ikke skal betale for fremtidig bruk av gjennomførte investeringer. Dette er et unntak og gjelder bare i særskilte

¹⁶ Kommunal regnskapsstandard nr. 4 – (KRS): Avgrensning mellom driftsregnskapet og investeringsregnskapet.

¹⁷ Jf. Norsk Vann rapport 210/2015 s. 59.

tilfeller. Kommunen bør foreta en gjennomgang av underskudd på vann- og avløp slik det dekkes inn senest det femte året etter at underskuddet oppsto.

Selvkostnote til regnskapet

I henhold til kommunale regnskapsregler¹⁸ skal kommuner opplyse om resultatene for gebyrfinansierte selvkosttjenester i note til regnskapet. Revisjonen har funnet at Aremark kommunene har informert om dette både i 2020, 2021 og i 2022.

5.4 Konklusjon og anbefalinger

Revisjonen finner at Aremark kommune i all hovedsak har etablert tilfredsstillende rutiner for beregning og håndtering av selvkostgebyrer på vann- og avløpsområdet. Det er vår vurdering at rutinene sikrer at grunnlaget for beregning av selvkost er i henhold til gjeldende regelverk.

Notat fra konsulenten som viser antatte direkte og indirekte kostnader i en femårsperiode legges ikke frem for kommunestyret. Revisjonens vurdering er at dette burde gjøres slik at kommunestyret har bedre beslutningsgrunnlag for å kunne fastsette gebyrenes størrelse.

Vår undersøkelse viser at kommunen har, i budsjettarbeidet, tatt hensyn til behovet for nødvendige investeringer for å sikre innbyggerne et godt vann og avløpssystem. Det er imidlertid behov for store utskiftninger på eksisterende ledninger på anslagsvis 14,3 mill. kroner. Mattilsynet har også fattet vedtak som tilsier at en vedtatt plan for reservevannforsyning må være på plass innen utgangen av 2024.

Kommunen har over lengre tid hatt underskudd på vann- og avløp som er ført mot såkalte memoria-konto. En del av disse begynner nå å bli fem år gamle i 2022-2023. Et underskudd som er fremført, skal dekkes inn av et fremtidig overskudd senest i det femte året etter at underskuddet oppsto.

Revisjonen anbefaler at kommunen bør:

- legge frem notat fra konsulenten for kommunestyret som en del av beslutningsgrunnlaget for å kunne fastsette gebyrenes størrelse.
- foreta en vurdering vedrørende fremførbart underskudd og bygge ned underskuddet for å unngå brudd med generasjonsprinsippet.

¹⁸ KRS standard nr. 6 Noter og årsberetning.

6 INDIREKTE KOSTNADER

Problemstilling 2:

Er indirekte kostnader beregnet i tråd med lov, forskrift og eventuelle egne rutiner?

6.1 Revisjonskriterier

Veileder for beregning av selvkost sier at:

Interntjenester (tilleggsytelser) er tjenester fra andre deler av organisasjonen som er nødvendig for at tjenesten skal framstå som helhetlig; indirekte kostnader. Slike kostnader kan for eksempel være:

- regnskaps- og innfordringsfunksjoner
- personalfunksjon, informasjonsteknologi
- juridisk bistand

Støttefunksjoner angir aktiviteter som er pålagt eller på annen måte vil være nødvendig for organisasjonen som helhet, men som står i et forhold til den enkelte tjeneste som gjør at de vanskelig kan avgrenses kalkylemessig; indirekte kostnad. Bruken av slike funksjoner kan være sporadisk og/eller tilfeldig. For eksempel:

- personalkontor
- bedriftshelsetjeneste

Veileder anbefaler følgende fordelingsnøkler:

Interntjeneste	Beskrivelse	Anbefalte fordelingsnøkler
Regnskap	Inngående faktura, leverandør-reskontro, internt og eksternt	Brutto driftsutgifter, antall bilag
Innfordring	Utgående faktura, kundereskontro	Antall utgående faktura
Kontorstøtte	Administrasjon	Antall årsverk
Revisjon	Revisjon	Antall bilag
Personaltjeneste	HR-funksjonen	Andel ansatte
Velferds- og personalpolitiske tiltak for	Bedriftshelsetjeneste, arbeidsmiljøutvalg, vernetjeneste	Faktisk bruk, andel årsverk, andel ansatte
Sentral opplæring	Eksterne kurs og konferanser, kommunens opplæringsenhet, mv	Andel ansatte, faktisk bruk
Kantinedrift	Kantine	Antall med tilgang på kantine
Kopiering og trykktjenester	Drift av kopierings- og	Faktisk bruk
IKT-tjenester (drift og opplæring)	Anskaffelse, drift, vedlikehold og brukerstøtte til fellessystemene	Faktisk bruk, antall PC-er/terminaler
Felles post, arkiv og sentralbord	Drift av felles post-, arkiv- og sentralbordfunksjon	Faktisk bruk
Bygg (drift)	Bruk av felles kontorbygg	Andel ansatte, andel brukt areal
Juridisk bistand	Kommunens enhet for juridiske tjenester (kommuneadvokaten)	Faktisk bruk
Påslag kapitalkostnader indirekte tjenester	Henføring av kapitalkostnader (avskrivninger og kalkulatorisk rentekostnad fra interntjenestene)	1 % av sum henførbare indirekte kostnader (netto)

Figur 6 Kilde: STICOS

Utleddning av revisjonskriteriene følger av vedlegg 8.1. Nedenfor er kriteriene punktvis oppsummert.

Kommunen bør sørge for:

- at andelen av henførbare indirekte driftskostnader (tilleggsytelser/støttefunksjoner) som tilordnes selvkost gjenspeiler selvkosttjenestens bruk av disse.
- at årlig indirekte kapitalkostnader er korrekt beregnet.

6.2 Datagrunnlag

Organisasjonskartet i kapittel 2 viser at ansatte arbeider på tvers av tjenester vann- og avløp. En ansatt har ifølge virksomhetsleder hovedansvar for avløp og en ansatt har hovedansvar for vann. Disse er driftsoperatører på hvert sitt fagfelt. I tillegg kommer ansatte i ordningen med VA vakt. Mannskapene i denne vaktordningen består av to driftsoperatører, pluss 5 ansatte som også har en liten stilling deltidsbrannvesenet (rullerende hjemmevakt).

Dette fordeles direkte likt (50/50) mellom Vann og Avløp. Ved utrykninger jobber de enten med Vann eller med Avløp. Dette er en sju-delt, rullerende vakt-ordning.

Indirekte kostnader er i KOSTRA henført til administrasjonsfunksjonen eller funksjonen for kontroll og revisjon. Nevnte kostnader er fordelt til vann- og avløp ved hjelp av fordelingsnøkkel. De felles KOSTRA-funksjonene som er aktuelle å fordele ifra er funksjon 110 Kontroll og revisjon og funksjon 120 Administrasjon, samt funksjon 170 og 173 som gjelder pensjonskostnader.

6.2.1 Indirekte drift - og kapitalkostnader

Kommunen bruker som utgangspunkt «rene» funksjonsregnskap fra kommunens regnskap når direkte regnskapsposter blir hentet inn i modellen. Ved fordeling av en andel av kostnader fra sentral administrasjon benytter de andel årsverk som fordelingsnøkkel for lønnsutgifter, inkludert pensjonskostnader. For øvrige fordelinger, hvor andel årsverk er vurdert å gi en for upresis fordeling, benyttes i stedet andel sum brutto driftsutgifter.

Revisjonens gjennomgang av Momentum viser følgende fordeling for 2022:

Fordelingsnøkler

Hjem Grunlagsdata Rapporter Forrige Neste Ansatte

Fordelingsnøkkel	Nevner	Vann	Avløp	Renovasjon	Stamtømming	Feiing	Reguleringsplaner	Bygge- og delesaker	Oppmåling	Spredt avløp	Kommentar
Lønnskostnad per årsverk	935 136	1 357 764	1 314 588	484 427	666 530	0	0	1 115 233	0	0	Lønnskostnad/Årsverk
Pensjonsgivende lønn	62 107 825	544 232	625 048	94 860	94 860	0	14 311	607 848	0	0	A101*-103*;107*-1088*. Ekskl. A101* på F202 og F213
Brutto driftsutgifter	147 911 485	2 404 170	2 812 833	786 147	1 072 539	25 297	130 149	1 414 044	157 335	7 636	A1010-1489;A171*
Lønnskostnad	103 472 795	1 086 211	1 183 129	145 328	133 306	0	19 719	1 115 233	0	0	A10*
Pensjonskostnad	8 518 768	111 571	128 889	21 461	21 461	0	2 971	318 939	0	0	A1090-1098
Årsverk	110,65	0,80	0,90	0,30	0,20	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	Hentet i møtet
Ansatte	169,00	0,80	0,90	0,30	0,20	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	Hentet i møtet
Årsverk adm.bygg		0,20	0,20	0,30	0,20	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	
F130_Riktig	10 135 773,26	152 113	170 678	98 690	84 009	33 261	5 512	72 961	6 970	3 853	Kan brukes til fordeling av F130 hvis i tråd med KOSTRA
PCer		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Utgående faktura											
Bilag											
Journalposter											
Kontorer adm.bygg	25,00	0,20	0,20	0,30	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	Uendret fra sist år
Pensjonsbilag	-51 080,49	-7 592,09	-9 145,93	-2 147,75	0,00	0,00	0,00	-32 194,72	0,00	0,00	Henter fra spesifikt bilag på 173. inkl arbgiveravgift
Innfordring	1,00	0,13	0,13	0,19	0,11	0,10	0,00	0,00	0,00	0,01	Uendret fra tidligere år

Figur 7 Utdrag fra Momentum modell som viser fordelte kostnader for 2022

Det er også brukt samme prinsipp ved fordeling for år 2022 som for henholdsvis 2021 og 2020 (vedlegg 9.2). Fordelingsnøkkelene som Momentum Solutions AS anvender i sin kalkyle er detaljerte og dokumenterte eller forklart med egne kommentarer. Relevante regnskapsposter fra sentral administrasjon (funksjon 110, 120, 130, samt 170-173) blir fordelt inn på selvkostområdene, basert på anslått andel benyttede årsverk (alternativt andel brutto driftsutgift, som omtalt ovenfor). Kjøp av innfordringstjenester fra

Halden, og etter at skatteoppkreverfunksjonen ble statlig Sarpsborg kommune, bokføres på funksjon 120. Disse utgifter blir trukket ut/ekskludert fra beregningene og fordelt til vann- og avløp ved hjelp av fordelingsnøkler. Fordelingsnøkler vil variere noe mellom ulike år (se vedlegg 9.4).

Indirekte regnskapsposter												10 459 178	536 748	
← Velg fordelingsnøkkel												NDU	Totalt fordelt	
Fordelingsnøkkel	Operasjon	Funksjon	Funksjon (T)	Ansvar	Ansvar (T)	Art	Art (T)	Reduksjon i %	Korrigerings i kr	Art eller artsgruppe som skal korrigeres	Kommentar	Interntjeneste	Netto driftsutgifter	Totalt fordelt
Brutto driftsutgifter	Inkluder	110	Kontroll og revisjon	1101	Revisjon og kontrollutv	13757	Østre Viken Kommune				Revisjon for hele kommunen	Revisjon	594 072	35 385
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1120	Rådmannskontor				-2 246 500	10	Her ligger arkiv, personal og seni	Armen administra	3 123 993	186 076
Brutto driftsutgifter	Ekskluder	120	Administrasjon	1120	Rådmannskontor	11503					Ikke relevant, ledelseskurs	Armen administra	-210 934	-12 564
Innfordring	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	13500	Kjøp av tjenester fra kommuner				Trekker ut kjøp av innføringstjen	Innfordring	127 410	84 980
Innfordring	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			94,8 %			0,15 årsverk av totalt 2,9 er innfor	Innfordring	201 316	134 273
Ansatte	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			69,0 %			0,9 årsverk av totalt 2,9 er lønn	Lønn	1 207 894	22 871
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			48,3 %			1,5 årsverk av totalt 2,9 er regnsk	Regnskap	2 013 156	119 911
Ansatte	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	13500	Kjøp av tjenester fra kommuner	69,0 %			Trekker ut kjøp av innføringstjen	Felles post, arkiv	-39 541	-749
Brutto driftsutgifter	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	13500	Kjøp av tjenester fra kommuner	48,3 %			Trekker ut kjøp av innføringstjen	Felles post, arkiv	-65 902	-3 925
Innfordring	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	13500	Kjøp av tjenester fra kommuner	94,6 %			Trekker ut kjøp av innføringstjen	Felles post, arkiv	-6 826	-4 552
Ansatte	Inkluder	120	Administrasjon	1122	IT-fellessystemer						Ser dette som en vel så god fordel	IKT-tjenester	956 978	18 120
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1129	Fellesutgifter						Gjenspeiler felleskostnadene bes	Armen administra	809 573	48 221
Ikke relevant	Inkluder	120	Administrasjon	4310	Adm. teknisk etat						Direkteført i regnskapet for 2022	Armen administra	1 424 584	0
Kontorer adm.bygg	Inkluder	130	Administrasjonslokale	4330	Rådhuset						Felleskostnader rådhus	Armen administra	386 800	26 302
Vann	Inkluder	170	Årets premieavik	4440	Vann						Pensjonskostnader	Lønn	-44 179	-44 179
Avløp	Inkluder	170	Årets premieavik	4441	Avløp og rensing						Pensjonskostnader	Lønn	-53 221	-53 221
Vann	Inkluder	171	Amortisering av tidlige	4440	Vann						Pensjonskostnader	Lønn	16 304	16 304
Avløp	Inkluder	171	Amortisering av tidlige	4441	Avløp og rensing						Pensjonskostnader	Lønn	19 641	19 641
Renovasjon	Inkluder	170	Årets premieavik	4442	Renovasjon						Pensjonskostnader	Lønn	-12 498	-12 498
Renovasjon	Inkluder	171	Amortisering av tidlige	4442	Renovasjon						Pensjonskostnader	Lønn	4 612	4 612
Pensjonsgivende lønn	Inkluder	172	Pensjon								Pensjonskostnader	Lønn	57 026	1 819
Pensjonsbilag	Inkluder	173	Premiefond					100,0 %	-51 080	10	Hentes fra bilag	Lønn	-51 080	-51 080

Figur 8 Eksempel på fordelingsnøkler som er anvendt i kalkyle for 2022

Økonomisjef opplyser om at kommunen går gjennom alt av fordelingsnøkler i samråd med Momentum, for å sikre korrekt fordeling av de kostnadsposter som blir innregnet indirekte. Eksempler på dette er selve økonomiadministrasjonens bistand og tidsbruk inn på Vann og Avløp.

Kommunen har innført VA-vakt (Vakthold og beredskap ved uønskede hendelser). Det er blant annet frivillig brannvesen som deltar i vaktordningen. Andel av lønnskostnader fordeles til vann- og avløp.

Revisjonen har spurt om beregningene blir gjennomgått årlig med hensyn på realitet i faktorer som ligger til grunn i fordelingsnøkler. Virksomhetsleder informerte om at dette blir gjort gjennom i samråd med økonomisjef og Momentum to ganger hvert år. En gang ved budsjett arbeidet og andre gang ved etterkalkyle-gjennomgangene.

Indirekte kapitalkostnader gjelder bruk av kontor og administrasjonsbygg og avskrivninger.

Ifølge konsulent fra Momentum har det blitt vurdert hvert år om det er noen investeringer knyttet til stab- og støttefunksjoner, fellesfunksjon og kontrollfunksjoner skal fordeles ut på tjenestene. I både 2021 og 2022 har to prosjekter blitt fordelt med fordelingsnøkkel brutto driftsutgifter.

Gebyr-område	Prosjekt	Beskrivelse	Tatt i bruk (årstall)	Levetid (år)	Eventuell fordelings-nøkkel	Lineære KOSTRA-avskrivninger	Vann	Avløp
Felles	462	Elements 2020	2021	5	Brutto driftsutgifter	14 280	1,4 %	2,1 %
Felles	478	Framsikt økonomiprogram	2021	5	Brutto driftsutgifter	67 506	1,4 %	2,1 %
Felles	478	Framsikt økonomiprogram	2022	5	Brutto driftsutgifter	38 280	1,4 %	2,1 %
Felles	492	Aremark rådhus - ventilasjon	2022	10	Brutto driftsutgifter	6 000	1,4 %	2,1 %

Figur 9 Utdrag fra Momentum modell som viser fordeling av indirekte avskrivninger.

Det er også beregnet indirekte kalkulatorisk rente.

6.3 Vurderinger

Kostnader som er ført på sentraladministrasjon blir fordelt til vann- og avløp ved hjelp av fordelingsnøkler. Fordelingsnøkkel for indirekte kostnader bør primært være en nøkkel som gir best uttrykk for selvkosttjenestens bruk av interntjenesten.

Fordelingsnøkklene som anvendes bygger på anbefalinger som er gitt i retningslinjer for beregning av selvkost. Revisjonen anser at en slik tilnærming er hensiktsmessig, og at benyttede fordelingsnøkler er velegnet til dette formålet. I tillegg benyttes det skjønsmessig fordeling av enkelte kostnader.

Det foreligger god dokumentasjon på tallmaterialet som benyttes og det er mulig å etterprøve det skjønnnet samt grunnlaget som er anvendt i de enkelte tilfeller.

6.4 Konklusjon

Kommunens håndtering av indirekte kostnader er etter vår mening i henhold til lovverk og etablert praksis. Det er liten risiko for krysssubsidiering både på de enkelte selvkosttjenester og kommunens øvrige virksomhet.

I RSK 001 - Standard for forvaltningsrevisjon heter det at «(r)evisor skal gi anbefalinger når det er hensiktsmessig med bakgrunn i data, vurdering(er) og konklusjon(er). Revisor skal ikke anbefale detaljerte løsninger.»

Revisjonen finner ikke grunnlag for å gi anbefalinger med bakgrunn i ovennevnte vurderinger og konklusjon.

7 KILDER

Litteratur

- Andersen, Kari Merete med flere. *Veileder i forvaltningsrevisjon, Norges Kommunerevisorforbund (NKRF)*. 1.utgave, 2006. Orkanger.

Dokumenter fra Aremark kommune

- Økonomireglement Aremark kommune vedtatt 10.12.2020 Sak 108/20
- Innkjøpsstrategi
- Prosjektstyringsmodell
- Rutine for kontering, attestasjon og anvisning sist oppdatert 3.12.2019
- Fakturabehandling/postering

Lover

- Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) LOV-2018-06-22-83
- Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg av 16.mars 2012 nr.12.

Forskrift

- Forskrift om beregning av samlet selvkost for kommunale og fylkeskommunale gebyrer (selvkostforskriften) FOR-2019-12-11-1731
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) FOR-2004-06-01-931
- FOR-2019-06-17-904 Forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv.

Retningslinjer

- Selvkostveileder til ny kommunelov, H-2465 fra november 2020
- H-3/14 «Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester»

Regnskapsstandarder

STICOS

8 VEDLEGG

8.1 Utledning av revisjonskriterier

Problemstilling 1: Er det etablert tilfredsstillende rutiner som sikrer korrekt beregning av selvkostgebyrer på vann- og avløp?

Gjeldende lov og forskrifter samt tidligere retningslinjer om selvkost

Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)¹⁹ angir at samlet selvkost skal fastsettes ut fra følgende prinsipper:

- a. Kostnadene skal beregnes ut fra gjennomførte transaksjoner og anskaffelseskost.
- b. Investeringskostnadene skal beregnes ut fra avskrivningene på investeringene og beregnede rentekostnader.
- c. Investeringskostnadene skal fordeles over den tiden investeringene forventes å være i bruk

Selvkostforskriften gjelder for beregningen av det samlede gebyrgrunnet (samlet selvkost) for en tjeneste der kommuner eller fylkeskommuner etter særlov har hjemmel til å kreve gebyrer, men der rammen for gebyrene er begrenset til selvkost.

I henhold til Forskrift om beregning av samlet selvkost for kommunale og fylkeskommunale gebyrer (selvkostforskriften)²⁰. Veileder til selvkostforskriften²¹ og tidligere gjeldende retningslinjer²² er det tre typer kostnader som skal inngå i selvkostkalkylen.

- Direkte kostnader
- Henførbare indirekte kostnader (tilleggsytelser/støttefunksjoner)
- Kapitalkostnader (både direkte og indirekte)

Direkte kostnader

Kostnader som direkte kan henføres til den aktuelle selvkosttjenesten er de direkte kostnadene. Kostnadene kan også kalles kostnader til kjerneproduktet; alle kostnader som er forbundet direkte med produksjonen av den tjenesten brukeren mottar fra kommunen, og som brukeren skal betale for. Eksempler kan være:

- Lønnskostnader
- Kjøp av varer og tjenester

Indirekte kostnader (henførbare)

Indirekte kostnader er kostnader til aktiviteter som indirekte kan kobles til kjerneproduktet. Altså; interne tjenester som bidrar til å skape en helhetlig tjeneste for brukerne. Slike kostnader kan for eksempel være:

- Regnskaps- og innfordringsfunksjoner
- Personalforvaltning
- Informasjonsteknologi

Kapitalkostnader

Kapitalkostnader omfatter avskrivninger og nedskrivninger av varige driftsmidler, reversering av

¹⁹ Kunngjort 22.06.2018 og med ikrafttredelse 01.01.2020

²⁰ Kunngjort 13.12.2019 og med ikrafttredelse 01.01.2020

²¹ Veileder til selvkostforskriften H- 2465, november 2020

²² H-3/14 Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester (gjaldt frem til 01.01.2020)

nedskrivninger og beregnede rentekostnader. Kapitalkostnader beregnes på grunnlag av anskaffelseskostnaden av varige driftsmidler²³, og skal sikre at generasjonsprinsippet²⁴ ivaretas ved at investeringsutgiften fordeles over den perioden anskaffelsen er i bruk(levetid).

Avgrensning av hva som defineres som varig driftsmiddel etter kommuneloven vurderes i henhold til KRS 1²⁵ og KRS 4²⁶. For regnskaper som følger regnskapsloven er det vanlig å følge skattelovens regler. Et driftsmiddel regnes som varig når det ved ervervet antas å ha en brukstid på minst 3 år. Driftsmiddel regnes som betydelig når kostpris er kr 15 000 (ekskl. merverdiavgift) eller høyere.

En forutsetning for å kunne beregne korrekte årlige kapitalkostnader, er at slike anskaffelser er definert og avgrenset fra øvrige anskaffelser. Årlige kapitalkostnader består av tre elementer:

- Avskrivningskostnader; kostnadsfordeling av anskaffelseskost over anleggets levetid.
- Nedskrivning ved varig verdifall
- Alternativkostnaden (kalkulatorisk rentekostnad); den avkastning som alternativt kunne oppnåddes ved å plassere penger tilsvarende netto investeringsbeløp i markedet.

Størrelsen på årlig kapitalkostnad bestemmes av følgende komponenter:

- Størrelsen på anleggskostnaden.
Veileder angir at historisk anskaffelseskostnad skal benyttes ved fastsetting av avskrivningsgrunnlaget. Videre skal investeringstilskudd/ anleggsbidrag fra eksterne komme til fradrag i anskaffelseskostnaden. Byggelånsrenter på nye investeringer trekkes ut av anskaffelseskost.
- Anleggsmidlets økonomiske levetid.
Lineære avskrivninger²⁷ skal brukes i selvkostkalkylen. Lineære avskrivninger over driftsmiddelets økonomiske levetid gir best samlet kostnadsriktighet, tidsriktighet og anvendbarhet ved beregning av avskrivninger.
- Fordelingen av anleggskostnad over økonomisk levetid.
Ved valg av avskrivningsperiode for ulike investeringer legges de perioder som er angitt i Forskrift om årsregnskap og årsberetning av 15.12.2000 til grunn.

Videre legger selvkostveileder opp til at tomter, som ikke avskrives i regnskapet, kan tas inn i selvkostkalkylen med en avskrivningstid på 40-50 år. Enheter underlagt regnskapsloven har ikke tilsvarende forskriftsbestemte begrensninger.

- Alternativkostnaden (den kalkulatoriske rentekostnaden).
Beregningsgrunnlaget er årets gjennomsnittlige verdi av netto anskaffelseskostnad (anskaffelseskost minus tidligere års avskrivninger) multiplisert med angitt rentesats (kalkylerente). Kalkylerenten settes lik 5-årig swaprente med et tillegg på ½ prosentpoeng. Byggelånsrenter trekkes ut av

²³ Et varig driftsmiddel kan defineres som et driftsmiddel med en forventet økonomisk levetid på mer enn tre år og en anskaffelseskost på minimum kr 100 000 for regnskaper som føres etter kommunale regnskapsprinsipper. I regnskaper som føres etter regnskapslovens prinsipper brukes definisjon av anskaffelsesregler som fremkommer i skatteregler § 14-40.

²⁴ Kostnadene for tjenestene som ytes i dag, skal dekkes av de brukerne som mottar tjenesten. En generasjon brukere skal ikke subsidiere neste generasjon, eller motsatt.

²⁵ Kommunal regnskapsstandard nr. 1 – Klassifisering av anleggsmidler, omløpsmidler, langsiktig og kortsiktig gjeld.

²⁶ Kommunal regnskapsstandard nr. 4 – Avgrensningen mellom driftsregnskapet og investeringsregnskapet.

²⁷ Lineære avskrivninger; å avskrive et driftsmiddel med like store beløp hvert år.

beregningsgrunnlaget, grunnet alternativkostnadens formål; at kostnadsberegningen ikke skal være avhengig av valgt finansieringsform (lån eller egenkapital).

Ifølge forskriften skal det foretas beregninger av kapitalkostnader på henførbare driftsmidler og indirekte tjenester. Eks. bruk av administrasjonsbygget. Tilsvarende fordelingsnøkler som for de indirekte driftskostnadene kan legges til grunn, men som forenklet beregning kan man gjøre et sjablongmessig påslag på 5 prosent av de indirekte driftskostnadene etter fratrekk for inntekter som nevnt i § 2 andre ledd.

Beregningsgrunnlaget

Veileder til selvkostforskriften sier at grunnlaget for beregning av selvkost er utgiftene²⁸ og inntekter som regnskapsføres i virksomhetens årsregnskap, jf. selvkostforskriften § 3 *første ledd*. Selvkostberegningen skal ta utgangspunkt i regnskapet for den aktuelle virksomheten, enten virksomheten fører regnskapet i tråd med kommunelovens regnskapsregler eller i tråd med regnskapsloven.

Inntekter som knytter seg til kostnader som omfattes av selvkost og som er tatt inn i selvkostberegningen, skal redusere selvkost, jf. selvkostforskriften § 2 *andre ledd*.

Bestemmelsen ifølge Veileder til selvkostforskriften retter seg mot andre inntekter enn selve gebyrinntektene, og gjelder inntekter som oppstår i sammenheng med at det påløper direkte eller indirekte kostnader på selvkostområdet. Slike inntekter reduserer kommunens faktiske utlegg knyttet til selvkosttjenesten, og skal altså redusere gebyrgrunnlaget. Dette kan for eksempel være inntekter som tilskudd, gevinster ved salg av anleggsmidler. Dette kan også være salgsinntekter som har tilknytning til produksjonen av selvkosttjenesten, eksempelvis inntekter fra salg av biprodukter som fjernvarme, biogass eller gjødsel. Inntektene kan også komme fra noe som ikke har med produksjonen av selvkosttjenesten å gjøre, for eksempel inntekter fra utleie av lokaler som tilhører selvkostområdet og hvor kostnadene ved lokalet er henført til selvkost.

Over- og underskudd

Selvkostfond oppstår ved at gebyrinntektene er høyere enn kostnadene knyttet til området.

Forskriften sier at hvis differansen mellom årets gebyrinntekter og årets gebyrgrunnlag viser et underskudd, skal underskuddet dekkes inn ved å bruke av selvkostfondet, så lenge det er tilgjengelige midler på fondet. Et underskudd som ikke dekkes inn ved å bruke av selvkostfondet, skal fremføres i selvkostregnskapet til inndekning i et senere år. Et underskudd som er fremført, skal dekkes inn av et fremtidig overskudd senest i det femte året etter at underskuddet oppsto.

Et underskudd kan likevel fremføres ut over fem år, hvis dette er nødvendig for at brukerne ikke skal betale for fremtidig bruk av gjennomførte investeringer.

For de fleste tjenester hvor selvkostprinsippet er gjort gjeldende, er det ikke forutsatt at inntektene for det enkelte år maksimalt kan tilsvare årskostnaden. I stedet er det forutsatt at inntektene over noen år ikke skal overstige kostnadene for årene samlet. Selvkostfondet gir med dette nødvendig fleksibilitet i forhold til endringer på inntekts- og kostnadssiden, samt en viss stabilitet i gebyrnivået.

Hvert selvkostområde skal ha sitt eget selvkostfond, slik at inntekter og kostnader for de enkelte tjenester kan kontrolleres.

For avsatte midler i selvkostfond skal det beregnes kalkulatorisk rente tilsvarende alternativavkastningen brukerne går glipp av ved at midlene er bundet i selvkostfond. Kalkylerenten er den samme som for beregning av alternativkostnaden; 5-årig swaprente med et tillegg på ½ prosentpoeng. Beregningsgrunnlaget er gjennomsnittlig fondsbeholdning det enkelte år. Ved underskudd skal rentekostnadene beregnes ut fra årets gjennomsnittlige fremførte underskudd og kalkylerenten.

²⁸ Virksomheter som utarbeider årsregnskap etter reglene i kommuneloven med forskrift.

Kommunestyrets beslutningsgrunnlag

Selvkostforskriften bygger på at det utarbeides én samlet selvkostkalkyle for kommunen for det aktuelle tjenesteområdet, uavhengig av organisering.

Som grunnlag for de årlige vedtak av gebyrene må kommunene utarbeide en selvkostkalkyle som omfatter investeringsplaner, drift- og vedlikeholdskostnader og selvkostkalkyle for budsjettåret samt for økonomiplanperioden. Dette for å ha kontroll med og kunne dokumentere at gebyrinntektene ikke overstiger samlet selvkost.

Kommunen eller fylkeskommunen skal i henhold til selvkostforskriftens § 9 ha dokumentasjon av hvordan beregningen av samlet selvkost er gjort. Dokumentasjonen skal oppbevares i minst fem år.

Det fremkommer også av forureningsforskriften § 16-1 annet ledd, at det stilles krav til kommunestyrets beslutningsgrunnlag for vedtak av gebyrsatser for budsjettåret:

«Før kommunen gjør vedtak om gebyrenes størrelse, skal det foreligge et overslag over kommunens antatte direkte og indirekte kostnader knyttet til drifts-, vedlikeholds- og kapitalkostnader på henholdsvis vann- og avløpssektoren for de nærmeste tre til fem årene. Overslaget skal så vidt mulig utarbeides i sammenheng med kommunens rullerende økonomiplan. Det skal også foreligge et overslag over hvilke beløp gebyrene antas å innbringe.»

Som grunnlag for de årlige vedtak av VA-gebyrene må derfor kommunene utarbeide en selvkostkalkyle som omfatter investeringsplaner, drift- og vedlikeholdskostnader og selvkostkalkyle for budsjettåret samt for økonomiplanperioden.

Det fremkommer i rapporten fra Norsk Vann²⁹ at kalkylen skal vise hvordan selvkost vil utvikle seg i perioden og hvilke eventuelle endringer som må gjøres i årsgebyr og tilknytningsgebyr for å oppnå selvkostdekning. Oppsettet må videre blant annet vise saldoen på selvkostfondet i økonomiplanperioden, utviklingen av selvkost og gebyrinntektene. Kommunestyret får da en mulighet å se behovet for å sette gebyrene opp eller ned, og at det tas høyde for eventuelle svingninger i selvkost som krever en stigende opptrapping av gebyrene.

Problemstilling 2: Er indirekte kostnader beregnet i tråd med lov, forskrift og eventuelle egne rutiner?

I henhold til selvkostprinsippet skal både kostnader og inntekter knyttet til interntjenesten fordeles til den aktuelle selvkosttjenesten. Det betyr at det er selskapets netto driftsutgifter som er utgangspunktet for fordeling. Selvkostforskriftens § 4 tilsier at andelen indirekte driftskostnader som tilordnes selvkost, skal gjenspeile selvkosttjenestens bruk av disse tjenestene og funksjonene.

Selvkostveileder (H-2465) sier at der dette vanskelig lar seg utføre, kan alternativ fordelingsnøkkel benyttes, eks. antall bilag, andel ansatte, faktisk bruk.

Tidligere retningslinjer og, nå veileder, angir at metode for henføring av indirekte kostnader i størst mulig grad bør reflektere faktisk bruk av interntjenesten, eks. ansattes bruk av personalfunksjon. Der dette vanskelig lar seg utføre, kan alternativ fordelingsnøkkel benyttes, eks. hvilken andel selvkosttjenesten utgjør av kommunens samlede brutto driftsutgifter.

²⁹ Jf. Norsk Vann rapport 210/2015 s. 59.

Selvkostforskriftens § 4 fastslår at kostnader til administrativ ledelse, folkevalgte organer etter kommuneloven § 5-1 eller eierorganer skal ikke inngå i selvkost.

Veileder sier at:

«Kostnader til administrativ ledelse er ikke henførbare til selvkost. Administrativ ledelse omfatter administrasjonens aktiviteter knyttet til overordnet og helhetlig styring og kontroll av kommunens samlede virksomhet. Dette omfatter aktiviteter som gjelder kommunen samlet, slik som for eksempel planlegging (kommuneplan, økonomiplan og årsbudsjett ol.), oppfølging, rapportering (årsregnskap, årsberetning, årsrapport ol.), økonomiforvaltning og risiko- og internkontrollarbeid, personalforvaltning osv. på overordnet og helhetlig nivå».

Under «administrative ledere», slik det brukes i disse retningslinjene, hører:

- Den administrative ledergruppe sammensatt av administrasjonssjefen og sektorledere (ledere for funksjonsområder). Medlemmer av ledergruppen leder ikke selv tjenester, men leder tjenesteledere.
- Folkevalgte organer som kommunestyre, formannskap, faste utvalg, styrer og komiteer.
- Aktiviteter som understøtter den politiske og administrative ledelse som utarbeidelse av saksframlegg for politisk behandling, utarbeidelse av strategiske planer som kommuneplan, økonomiplan, budsjett, sektorplan osv.

Det fremkommer at kostnader forbundet med utarbeidelse av beslutningsgrunnlag for politisk ledelse ikke regnes som henførbare (kommuneplaner, økonomiplaner, årsbudsjett mv.). Det kan imidlertid gjøres vurderinger av om enkelte aktiviteter vil være nødvendig for tjenesteproduksjonen, slik at de likevel kan medtas i selvkostkalkylen for den aktuelle tjenesten.

Videre fremkommer det at stabs- og støttefunksjoner knyttet til planlegging, oppfølging og styring av hele kommunen eller av et administrativt ledernivå, i utgangspunktet er en del av administrasjonsfunksjonen, men at deler av slike tjenester kan henføres til betalingstjenesten som indirekte kostnad dersom de ytes til betalingstjenesten.

Eksempler på slike funksjoner kan være:

- Økonomiforvaltning
- Personalforvaltning
- Kommuneadvokat/-jurist.

Retningslinjene og veileder angir videre at dersom ansatte som jobber direkte med betalingstjenesten yter tjenester til administrativ ledelses stab-/støttefunksjon, skal denne andelen ikke inngå i selvkostkalkylen, men fordeles til stab/støtte.

8.2 Fordeling i Momentum Solutions AS

2020:

Fordelingsnøkler

Hjem Grunnlagsdata **Rapporter** Utskrift Kopi Forrige Neste Ansatte

Fordelingsnøkkel	Nevner	Vann	Avløp	Renovasjon	Slamtømming	Feiing	Reguleringspl aner	Bygge- og delesaker	Oppmåling	Spredt avløp	Kommentar
Lønnskostnad per årsverk	812 477	700 686	804 560	109 260	0	0	1 094 857	1 110 971	0	0	Lønnskostnad/Årsverk
Brutto driftsutgifter	113 763 248	1 830 489	3 245 049	540 859	799 513	29 001	78 984	82 232	61 780	6 000	KOSTRA-art 1010-1489;169*;171*;1729
Lønnskostnad	90 282 497	1 100 077	1 681 531	10 926	0	0	76 640	77 768	0	0	KOSTRA-art 1010-1099
Pensjonskostnad	7 629 131	110 405	170 079	0	0	0	8 253	8 253	0	0	KOSTRA-art 1090-1098
Årsverk	111,12	1,57	2,09	0,10	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,00	Hentet fra budsjett 2020
Ansatte	169,00	1,57	2,09	0,10	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,00	Hentet fra budsjett 2020
Årsverk adm.bygg		0,57	0,79	0,10	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,00	
Kontorer adm.bygg	25,00	0,57	0,79	0,10	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,00	Uendret fra sist år
PCer		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Utgående faktura											
Bilag											
Journalposter											
Adm. Teknisk etat	0,80	0,12	0,12	0,20	0,10	0,00		0,20	0,03	0,03	60% av sekretretter relevant, 50% administrativt. Her er det
Porto	1,00	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20					Anslag
Innfordring	1,00	0,13	0,13	0,19	0,11	0,10	0,00	0,00	0,00	0,01	Uendret fra tidligere år

2021

Fordelingsnøkler

Hjem Grunnlagsdata **Rapporter** Utskrift Kopi Forrige Neste Ansatte

Fordelingsnøkkel	Nevner	Vann	Avløp	Renovasjon	Slamtømming	Feiing	Reguleringspl aner	Bygge- og delesaker	Oppmåling	Spredt avløp	Kommentar
Lønnskostnad per årsverk	812 477	700 686	804 560	109 260	0	0	1 094 857	1 110 971	0	0	Lønnskostnad/Årsverk
Brutto driftsutgifter	113 763 248	1 830 489	3 245 049	540 859	799 513	29 001	78 984	82 232	61 780	6 000	KOSTRA-art 1010-1489;169*;171*;1729
Lønnskostnad	90 282 497	1 100 077	1 681 531	10 926	0	0	76 640	77 768	0	0	KOSTRA-art 1010-1099
Pensjonskostnad	7 629 131	110 405	170 079	0	0	0	8 253	8 253	0	0	KOSTRA-art 1090-1098
Årsverk	111,12	1,57	2,09	0,10	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,00	Hentet fra budsjett 2020
Ansatte	169,00	1,57	2,09	0,10	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,00	Hentet fra budsjett 2020
Årsverk adm.bygg		0,57	0,79	0,10	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,00	
Kontorer adm.bygg	25,00	0,57	0,79	0,10	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,00	Uendret fra sist år
PCer		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Utgående faktura											
Bilag											
Journalposter											
Adm. Teknisk etat	0,80	0,12	0,12	0,20	0,10	0,00		0,20	0,03	0,03	60% av sekretretter relevant, 50% administrativt. Her er det
Porto	1,00	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20					Anslag
Innfordring	1,00	0,13	0,13	0,19	0,11	0,10	0,00	0,00	0,00	0,01	Uendret fra tidligere år

2022

Fordelingsnøkler

Hjem Grunnlagsdata **Rapporter** Forrige Neste Ansatte

Fordelingsnøkkel	Nevner	Vann	Avløp	Renovasjon	Slamtømming	Feiing	Reguleringspl aner	Bygge- og delesaker	Oppmåling	Spredt avløp	Kommentar
Lønnskostnad per årsverk	935 136	1 357 764	1 314 588	484 427	666 530	0	0	1 115 233	0	0	Lønnskostnad/Årsverk
Pensjonsgivende lønn	62 107 825	544 232	625 048	94 860	94 860	0	14 311	607 848	0	0	A101*-103*-107*-1088*. Ekskl. A101* på F202 og F213
Brutto driftsutgifter	147 911 485	2 404 170	2 812 833	786 147	1 072 539	25 297	130 149	1 414 044	157 335	7 636	A1010-1489;A171*
Lønnskostnad	103 472 795	1 086 211	1 183 129	145 328	133 306	0	19 719	1 115 233	0	0	A10*
Pensjonskostnad	8 518 768	111 571	128 889	21 461	21 461	0	2 971	318 939	0	0	A1090-1098
Årsverk	110,65	0,80	0,90	0,30	0,20	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	Hentet i møtet
Ansatte	169,00	0,80	0,90	0,30	0,20	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	Hentet i møtet
Årsverk adm.bygg		0,20	0,20	0,30	0,20	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	
F130_Rikdig	10 135 773,26	152 113	170 678	98 690	84 009	33 261	5 512	72 961	6 970	3 853	Kan brukes til fordeling av F130 hvis i tråd med KOSTRA
PCer		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Utgående faktura											
Bilag											
Journalposter											
Kontorer adm.bygg	25,00	0,20	0,20	0,30	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	Uendret fra sist år
Pensjonsbilag	-51 080,49	-7 592,09	-9 145,93	-2 147,75	0,00	0,00	0,00	-32 194,72	0,00	0,00	Hentet fra spesifikt bilag på 173. inkl arbgiveravgift
Innfordring	1,00	0,13	0,13	0,19	0,11	0,10	0,00	0,00	0,00	0,01	Uendret fra tidligere år

Fra kalkylemodell for 2022:

Indirekte regnskapsposter														10 459 178	635 748
														Netto	Totalt fordelt
Fordelingsnøkkel	Operasjon	Funksjon	Funksjon (T)	Ansvar	Ansvar (T)	Art	Art (T)	Reduksjon i %	Korrigerig i kr	Artsgruppe som skal korrigeres	Kommentar	Internjeneste	Netto driftsutgifter	Totalt fordelt	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	110	Kontroll og revisjon	1101	Revisjon og kontroll	13757	Østre Viken Kommunerevisjon IKS				Revisjon for hele kommunen	Revisjon	594 072	35 385	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1120	Rådmannskontor						Her ligger arkiv, personal og ser	Annenn administr	3 123 993	185 075	
Brutto driftsutgifter	Ekskluder	120	Administrasjon	1120	Rådmannskontor	11503	Kursutgifter - felles		-2 246 500	10	Ikke relevant, ledelseskurs	Annenn administr	-210 334	-12 264	
Infordring	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	13500	Kjøp av tjenester fra kommuner				Trekker ut kjøp av innfordringstj	Infordring	127 410	84 980	
Infordring	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			94,8 %			0,15 årsverk av totalt 2,9 er innfor	Infordring	201 316	134 273	
Ansatte	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			69,0 %			0,9 årsverk av totalt 2,9 er lønn	Lønn	1 207 894	22 871	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			48,3 %			1,5 årsverk av totalt 2,9 er regnsk	Regnskap	2 013 156	119 911	
Ansatte	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			69,0 %			Trekker ut kjøp av innfordringstj	Felles post, arkiv	-39 541	-749	
Brutto driftsutgifter	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			48,3 %			Trekker ut kjøp av innfordringstj	Felles post, arkiv	-65 902	-3 925	
Infordring	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			94,6 %			Trekker ut kjøp av innfordringstj	Felles post, arkiv	6 926	-4 552	
Ansatte	Inkluder	120	Administrasjon	1122	IT-fellessystemer						Ser dette som en vel så god forord	IT-tjenester	956 978	15 120	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1129	Fellesutgifter						Gjenspeiler felleskostnadene best	Annenn administr	809 573	48 221	
Ikke relevant	Inkluder	120	Administrasjon	4310	Adm. teknisk etat						Direktfelt i regnskapet for 2022	Annenn administr	1 424 584	0	
Kontorer adm.bygg	Inkluder	130	Administrasjon	4330	Rådhuset						Felleskostnader rådhus	Annenn administr	386 800	26 302	
Vann	Inkluder	170	Årets premieavvik	4440	Vann						Lønn	44 179	-41 179		
Avløp	Inkluder	170	Årets premieavvik	4441	Avløp og rensing						Pensjonskostnader	Lønn	-53 221	-53 221	
Vann	Inkluder	171	Amortisering av tidlig	4440	Vann						Pensjonskostnader	Lønn	16 304	16 304	
Avløp	Inkluder	171	Amortisering av tidlig	4441	Avløp og rensing						Pensjonskostnader	Lønn	19 641	19 641	
Renovasjon	Inkluder	171	Årets premieavvik	4442	Renovasjon						Pensjonskostnader	Lønn	-12 498	-12 498	
Renovasjon	Inkluder	171	Amortisering av tidlig	4442	Renovasjon						Pensjonskostnader	Lønn	4 612	4 612	
Pensjonsgivende lønn	Inkluder	172	Pensjon								Pensjonskostnader	Lønn	57 026	1 819	
Pensjonsbilag	Inkluder	173	Premiefond					100,0 %	-51 080	10	Hentes fra bilag	Lønn	-51 080	-51 080	

Fra kalkylemodell for 2021:

Indirekte regnskapsposter														10 780 113	1 149 560
														Netto	Totalt fordelt
Fordelingsnøkkel	Operasjon	Funksjon	Funksjon (T)	Ansvar	Ansvar (T)	Art	Art (T)	Reduksjon i %	Korrigerig i kr	Artsgruppe som skal korrigeres	Kommentar	Internjeneste	Netto driftsutgifter	Totalt fordelt	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	110	Kontroll og revisjon	1101	Revisjon og kontroll	13757	Østre Viken Kommunerevisjon IKS				Revisjon for hele kommunen	Revisjon	403 049	23 071	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1120	Rådmannskontor						Her ligger arkiv og serviceavdel	Annenn administrasjon	3 990 088	228 394	
Infordring	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	13500	Kjøp av tjenester fra kommuner		-1 099 575	10	Trekker ut kjøp av innfordringstj	Infordring	124 300	82 906	
Infordring	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			94,8 %			0,15 årsverk av totalt 2,9 er innfor	Infordring	176 901	117 990	
Ansatte	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			69,0 %			0,9 årsverk av totalt 2,9 er lønn	Lønn	1 061 408	24 494	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			48,3 %			1,5 årsverk av totalt 2,9 er regnsk	Regnskap	1 769 014	101 259	
Ansatte	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			69,0 %			Trekker ut kjøp av innfordringstj	Felles post, arkiv - og set	-38 576	-890	
Brutto driftsutgifter	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			48,3 %			Trekker ut kjøp av innfordringstj	Felles post, arkiv - og set	-64 293	-3 680	
Infordring	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			94,6 %			Trekker ut kjøp av innfordringstj	Felles post, arkiv - og set	6 659	-4 441	
Ansatte	Inkluder	120	Administrasjon	1122	IT-fellessystemer						Ser dette som en vel så god forord	IT-tjenester	1 028 585	42 198	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1129	Fellesutgifter						Gjenspeiler felleskostnadene	Annenn administrasjon	716 078	40 988	
Adm. Teknisk etat	Inkluder	120	Administrasjon	4310	Adm. teknisk etat			46,7 %			1,5 årsverk ligger igjen lønnet	Annenn administrasjon	579 948	578 695	
Kontorer adm.bygg	Inkluder	130	Administrasjon	4330	Rådhuset						Felleskostnader rådhus	Annenn administrasjon	344 631	22 066	
Vann	Inkluder	170	Årets premieavvik	4440	Vann						Lønn	-88 979	-86 679		
Avløp	Inkluder	170	Årets premieavvik	4441	Avløp og rensing						Lønn	-84 697	-84 697		
Vann	Inkluder	171	Amortisering av tidlig	4440	Vann						Lønn	25 186	25 186		
Avløp	Inkluder	171	Amortisering av tidlig	4441	Avløp og rensing						Lønn	34 729	34 729		
											Lønn	0	0		

Fra kalkylemodell for 2020:

Indirekte regnskapsposter														10 069 363	1 405 062
														Netto	Totalt fordelt
Fordelingsnøkkel	Operasjon	Funksjon	Funksjon (T)	Ansvar	Ansvar (T)	Art	Art (T)	Reduksjon i %	Korrigerig i kr	Artsgruppe som skal korrigeres	Kommentar	Internjeneste	Netto driftsutgifter	Totalt fordelt	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	110	Kontroll og revisjon	1101	Revisjon og kontroll	13757	Østre Viken Kommunerevisjon IKS				Revisjon for hele kommunen	Revisjon	657 008	32 677	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1120	Rådmannskontor						Her ligger arkiv og serviceavdelingen	Annenn administrasjon	2 674 986	158 828	
Infordring	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	13500	Kjøp av tjenester fra kommuner		-905 000	10	Trekker ut kjøp av innfordringstj	Infordring	243 389	162 335	
Infordring	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			50,0 %			0,15 årsverk av totalt 2,8 er innfor	Infordring	177 690	118 515	
Ansatte	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			71,4 %			0,8 årsverk av totalt 2,8 er lønn	Lønn	947 678	21 869	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og			46,4 %			1,5 årsverk av totalt 2,8 er regnsk	Regnskap	1 776 896	104 241	
Porto	Inkluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	11301	Porto				Direktebelastes 100% på selvkost, da øvrig porto er fordelt på resp	Felles post, arkiv - og	6 878	6 878	
Infordring	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	11301	Porto				Trekker ut porto som allerede er blitt fordelt gjennom egen forde	Felles post, arkiv - og	-368	-246	
Ansatte	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	11301	Porto				Trekker ut porto som allerede er blitt fordelt gjennom egen forde	Felles post, arkiv - og	-1 965	-45	
Brutto driftsutgifter	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	11301	Porto				Trekker ut porto som allerede er blitt fordelt gjennom egen forde	Felles post, arkiv - og	-4 544	-267	
Ansatte	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	13500	Kjøp av tjenester fra kommuner				Trekker ut kjøp av innfordringstj	Felles post, arkiv - og	-139 079	-3 210	
Brutto driftsutgifter	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	13500	Kjøp av tjenester fra kommuner				Trekker ut kjøp av innfordringstj	Felles post, arkiv - og	-260 773	-15 298	
Infordring	Ekskluder	120	Administrasjon	1121	Økonomi, regnskap, lønn, skatt og	13500	Kjøp av tjenester fra kommuner				Trekker ut kjøp av innfordringstj	Felles post, arkiv - og	-26 077	-17 393	
Ansatte	Inkluder	120	Administrasjon	1122	IT-fellessystemer						Ser dette som en vel så god fordeling som antall pcer	IT-tjenester	2 224 497	51 335	
Brutto driftsutgifter	Inkluder	120	Administrasjon	1129	Fellesutgifter						Gjenspeiler felleskostnadene best som fordelingsnøkkel, da ansat	Annenn administrasjon	861 611	50 520	
Adm. Teknisk etat	Inkluder	120	Administrasjon	4310	Adm. teknisk etat			46,7 %			1,5 årsverk ligger igjen lønnet her	Annenn administrasjon	716 478	716 030	
Kontorer adm.bygg	Inkluder	130	Administrasjon	4330	Rådhuset						Felleskostnader rådhus	Annenn administrasjon	315 612	20 193	

8.3 Gebyrutvikling

Gebyrutvikling 2018-2023						
Matrisen er basert på årlig gebyr eks mva.						
År	Vann (200 m3)	Avløp (200 m3)	Renovasjon (270 l)	Slam (inntil 3 m3)	Spredt avløp	Feiing pr pipe
2018	1 950	4 930	2 200	3 750	300	575
2019	1 950	4 930	2 499	3 375	300	575
2020	3 104	9 860	2 749	3 544	400	575
2021	6 221	10 938	1 693	3 544	664	490
2022	6 221	10 938	1 693	3 544	664	490
2023	7 466	13 126	1 693	3 544	664	490

Høye strømgifter, økte renter og flere og større krav fra statlige myndigheter, vil medføre økte utgifter på kommunale gebyrer, og spesielt på vann og avløp.

8.4 Kommunedirektørens uttalelse

AREMARK
KOMMUNE

Kommunedirektør

ØSTRE VIKEN KOMMUNEREVISJON IKS
Råkollveien 103
1664 ROLVSØY

Deres ref

Vår ref
2020/310-8

Saksbehandler
Andreas Motzfeldt Lervik

Dato
06.03.2024

Forvaltningsrapport Vann -og avløpsgebyrer 2024 - Kommunedirektørens kommentarer

Det vises til forvaltningsrevisjonen av gebyrer på vann- og avløpsområdet i Aremark kommune, utført av Østre Viken kommunerevisjon.

Revisjonen har undersøkt om kommunen har tilfredsstillende rutiner for å beregne selvkostgebyrer, og om indirekte kostnader er fordelt i tråd med lov, forskrift og egne rutiner.

Revisjonen har funnet at kommunen har gode rutiner for å sikre korrekte beregninger og etterkalkyler for selvkost, og at vi etterlever retningslinjer for beregning av selvkost H-24653.

Revisjonen har også funnet at vi har betydelige negative fond (fremførbare underskudd) både for vann og avløp, og at det bør foretas en gjennomgang av disse for å unngå brudd med generasjonsprinsippet.

I sine to anbefalinger skriver revisjonen at det er ønskelig at det legges frem et notat utarbeidet av vår konsulent for kommunestyret, som en del av beslutningsgrunnlaget for å fastsette gebyrenes størrelse, og å foreta en vurdering vedrørende fremførbart underskudd og bygge ned underskuddet. Jeg vil følge opp disse to anbefalingene.

Videre ønsker jeg å uttrykke at jeg er fornøyd med rapportens konklusjon på at vi i «*all hovedsak har etablert tilfredsstillende rutiner for beregning og håndtering av selvkostgebyrer på vann- og avløpsområde*» og at det er revisjonens «*vurdering at rutinene sikrer at grunnlaget for beregning av selvkost er i henhold til gjeldende regelverk.*»

Postadresse
Aremarkveien 2276, 1798 AREMARK
E-post
post@aremark.kommune.no

Besøksadresse
Aremarkveien 2276

www.aremark.kommune.no

Telefon
69199600

Bank
10500701329
Org.nr
940875560

Med hilsen

Andreas Motzfeldt Lervik

Kommunedirektør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes derfor uten håndsignatur.

Kopi til:

jolb@ovkr.no